

דו"ח רשות הטבע והגנים

לשנת 2003

ערך דר' אליעזר פרנקנברג

יוני 2004

רשות הטבע והגנים

רח' עם ועולמו 3, ירושלים 95463, טל': 02-5005444

פקס: 02- 6529232

דין וחשבון שנתי לשנת 2003

**כנדרש על פי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים
לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח - 1998, בסעיף 8, ועל ידי
חוק חופש המידע, התשנ"ח - 1998, בסעיף 5**

נערך, מחומר שהוכן על ידי כל יחידה, על ידי דר' אליעזר פרנקנברג, הממונה על
יישום חוק חופש המידע ברשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים

יוני 2004

www.parks.org.il **רשות הטבע והגנים**

לשכת מנכ"ל

שלום רב,

מצ"ב דו"ח הפעילות המסכם של רשות הטבע והגנים לשנת העבודה 2003.

הדו"ח מפרט את מבנה הרשות, כמו גם חלוקת תחומי אחריות ומעמד סטטוטורי בשמורות ובגנים.

עיקרי הפעילות נחלקים ומוצגים על פי תחומי העיסוק והאחריות החל במדע ואקולוגיה דרך תחומי התכנון והמקרקעין, הפיקוח האכיפה השיווק וההתייעלות.

בשנה זו, העמקנו בתחומי המדע, הרחבנו את חוגי השותפים ופתחנו אתרים רבים לציבור, בד בבד גם חיזקנו והעשרנו פנימה - בלימוד והכשרות.

המשך העשייה המאומצת של כל עובדי הרשות, הרצון, הנחישות, הלכידות ובעיקר - הערכים מהם אנו שואבים, אלה ורק אלה יובילונו הלאה בדרכינו לשמירת הטבע, הנוף והמורשת.

בברכה,

אלי אמיתי
מנכ"ל הרשות

רח' עם ועולמו 3, גבעת שאול ירושלים 95463, טל': 02-5005403/4, פקס: 02-5005433

U_Lishka:\אלי אמיתי - מנכ"ל דוח רשות.doc

תוכן העיניינים:

1. פירוט מבנה הרשות, אגפיה, יחידותיה ויחידות הסמך שלה; שמות בעלי תפקידים בכירים, העומדים בראש אגפים, יחידות ויחידות סמך הרשות;
2. תיאור תחומי האחריות של הרשות הציבורית;
3. מענה של הרשות הציבורית ודרכי ההתקשרות עמה, לרבות מעניהם של הממונה לפי סעיף 3 לחוק ושל בעלי תפקידים אחרים שתפקידם טיפול בפניות הציבור, ודרכי ההתקשרות עמם;
4. לגבי יחידות ברשות הציבורית, הנותנות שירות לאזרח - פרישתן הגאוגרפית, וכן מענים ודרכי ההתקשרות עם כל סניפי היחידות;
5. סקירת עיקרי פעילות הרשות הציבורית בשנה החולפת;
 - בתחום המדעי
 - תכנון ופיתוח
 - אכיפה ופיקוח
 - מינהל וכספים
 - חינוך והדרכה
 - הסברה
 - הטיפול בפניות הציבור
 - ארגון וניהול כח אדם
 - מחוזות הרשות
 - צפון
 - מרכז
 - יהודה ושומרון
 - דרום
 - אילת
 - היחידה לפיקוח בשטחים הפתוחים
6. סקירת עיקרי הפעולות המתוכננות לשנה הנוכחית;
7. תקציב הרשות הציבורית בשנה החולפת;
8. פירוט הוצאותיה של הרשות הציבורית בשנה החולפת לפי סעיפי התקציב;
9. תקציב הרשות הציבורית לשנה הנוכחית;
10. רשימת פרסומים בשנה החולפת;
11. המקומות והמועדים שבהם ניתן לעיין בהנחיות המינהליות הכתובות שלפיהן פועלת הרשות הציבורית כאמור בסעיף 6 לחוק;
12. תיאור ומטרות של מאגרי המידע של הרשות הציבורית, הרשומים לפי חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א 1981;
13. קרנות מלגות ומחקרים שבמימון הרשות הציבורית;
14. תמיכות שנתנה הרשות הציבורית למוסדות ציבור בשנה החולפת, לרבות פירוט שמותיהם של המוסדות והיקף התמיכה שניתן לכל אחד מהם;
15. רשימת החוקים שהשר ממונה על ביצועם;
16. דיווח הממונה על הפעלת החוק;

1. פירוט מבנה הרשות, אגפיה, יחידותיה ויחידות סמך שלה; שמות בעלי תפקידים בכירים, העומדים בראש אגפים, יחידות ויחידות סמך הרשות;

הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים הוקמה בשנת 1998 על ידי איחוד רשות הגנים הלאומיים ורשות שמורות הטבע על פי "חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח - 1998".

מבנה הרשות

רשות הטבע והגנים (הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים) היא תאגיד שהוקם על פי חוק כאשר השר הממונה הוא השר לאיכות הסביבה. לרשות מליאה המונה תשעה עשר חברים, הממונה על ידי הממשלה בהמלצת השר לאיכות הסביבה שאף ממנה את יו"ר המליאה מבין חבריה. תפקיד המליאה לקבוע את מדיניותה הכללית של הרשות ואת קווי פעולתה, לקבוע את תוכנית העבודה ולאשר את תקציבה, לעקוב אחר ביצוע המדיניות, התכניות והתקציבים ולהנחות את מנהל הרשות. הרכב המליאה כולל שבעה נציגי הממשלה, שבעה נציגים מתחום האקדמיה שביניהם מומחים במקצועות זואולוגיה, בוטניקה, אקולוגיה, ארכיאולוגיה, גיאולוגיה, גיאוגרפיה, היסטוריה, כלכלה, אדריכלות נוף ושימור, ארבעה נציגי ציבור מקרב הקק"ל, החברה להגנת הטבע ובעלי עניין בתחומי פעילות הרשות, ונציג השלטון המקומי או ארגון המועצות האזוריות.

הממשלה, על פי הצעת השר לאיכות הסביבה, ממנה את מנהל הרשות האחראי לביצוע החלטות והנחיות המליאה ולניהולה השוטף של הרשות.

הרשות פועלת בחמישה מחוזות, מחוז הצפון משתרע מהר חרמון, הר דוב, רכס רמות נפתלי וראש הנקרה בצפון, נחל חדרה וגבול יו"ש בדרום, עמק הירדן רמת הגולן והר חרמון במזרח, והים התכון במערב. מחוז המרכז משתרע מנחל חדרה וצומת עירון בצפון, נחל עוז, בית הגדי ובית קמה בדרום, גבול יו"ש במזרח והים התיכון במערב. מחוז יו"ש הכולל את יהודה ושומרון. מחוז הדרום משתרע מגבול רצועת עזה, צומת סעד, בית קמה, נחל שקמה, גבול יו"ש, נחל ישי וים המלח בצפון, באר מנוחה, צומת ציחור, כביש 40 עד נחל פארן, אפיק נחל פארן עד הגבול המערבי בדרום, גבול ירדן במזרח וגבול מצרים במערב. מחוז אילת משתרע מנחל פארן בצפון, מפרץ אילת בדרום, גבול ירדן במזרח ועד סיני במערב. יחידה נוספת היא היחידה לפיקוח בשטחים הפתוחים (הסיירת הירוקה) שהוקמה בשנת 1976, לשמירה על קרקעות המדינה בשטחים הפתוחים מפני פולשים ומשיגי גבול, מטעם משרדי החקלאות, הביטחון, מינהל מקרקעי ישראל וקרן קיימת לישראל, כאשר ועדת מנכלים בראשות מנכל משרד ראש הממשלה מתאמת בין המשרדים השונים.

לרשות חמש חטיבות מטה, חטיבת משאבי אנוש, חטיבת המדע והשימור הכוללת את האגף לאקולוגיה יבשתית, האגף לאקולוגיה מימית, אגף הסביבה, אגף מערכות מידע, ולשכת המדען הראשי. החטיבה לפיקוח ולאכיפה מורכבת מאגף הפיקוח והאכיפה, אגף התביעות, יחידת בטחון, בטיחות וכיבוי אש, ויחידת ההיתרים. חטיבת המנהל והכספים כוללת את אגף המשק והרכב, אגף הכספים ואגף השווק. חטיבת התכנון והפיתוח כוללת את אגף המקרקעין, אגף הפיתוח, אגף ארכיאולוגיה, אגף שטחים פתוחים והיחידה הסביבתית הכוללת את מדור ניטור נחלים, מדור ניטור רעלים ומדור איכות מים. יחידות נוספות במטה באחריות הסמנכ"ל כוללות את אגף החינוך וההדרכה, אגף המיחשוב ואגף ההסברה.

2. תיאור תחומי האחריות של הרשות הציבורית;

תפקידיה של הרשות לפי החוק "לטפל בכל ענייני שמורות הטבע והגנים הלאומיים ולקדם את ענייניהם, להגן על ערכי הטבע והמורשת, לפקח על שמירתם ולטפח אותם, ובכלל זה - לאתר שטחים ואתרים לצורך הקמת שמורות טבע וגנים לאומיים; ליזום ולתכנן הקמת שמורות טבע וגנים לאומיים, או שינוי בהם; להקים, לנהל, להחזיק, להפעיל ולטפח שמורות טבע וגנים לאומיים; לשמר ולשקם ערכי טבע בשמורות טבע ובגנים לאומיים ומחוצה להם; לפקח על שמורות טבע וגנים לאומיים ועל ערכי טבע ומורשת, לרבות פיקוח

לעניין עבירות על החוקים המנויים בתוספת; לרכז תיעוד ורישום מידע בתחומי שמירת הטבע וערכי הטבע, ובכלל זה - להכין תיק אתר לכל שמורת טבע וגן לאומי, באופן שיקבע השר, על פי המלצת ועדת המשנה המקצועית - מדעית; ליזום, לקיים ולעודד פעולות חינוך, הסברה והדרכה בתחומי שמירת הטבע וערכי הטבע והמורשת, ובכלל זה פעילויות להגברת התודעה בתחומים האמורים בקרב הציבור בכלל ובקרב תלמידים ובני נוער בפרט; לקיים קשרים מדעיים בינלאומיים בתחומי גנים לאומיים, שמירת הטבע וערכי הטבע; לערוך ולקדם מחקרים בתחומי שמירת הטבע וערכי הטבע".

הרשות שמה לעצמה את המטרות הבאות- לשמור על המגוון הביולוגי המערכות האקולוגיות ונופי הארץ בגנים, בשמורות ובשטחים הפתוחים. לשמור ולטפח אתרי מורשת בגנים הלאומיים ובשמורות הטבע למען קהל המבקרים. להסביר ולחנך לשמירה על ערכי הטבע, הנוף והמורשת לצורך הגברת מודעות הציבור לנושאים אלה.

הרשות מטפלת במרחב הכולל את השטחים השמורים הכוללים גנים לאומיים ושמורות טבע, ואת השטחים הפתוחים בהם נכללים ערכי הטבע והערכים החזותיים והתרבותיים. הרשות עוסקת באכיפת החוק באמצעות פעולות הסברה, פיקוח וענישה. לפקחי הרשות הפועלים בכל רחבי הארץ סמכות הקבועה בחוק לרשום דוחות, לערוך חיפוש, לעצור ולהביא לדין אנשים שעברו על החוקים שעל אכיפתם אמונה הרשות. הרשות יוזמת חקיקה בנושאי שמירת טבע, סביבה, נוף ושימור ערכי המורשת. הרשות פועלת להסברה ולחינוך בשטחי שמורות הטבע והגנים הלאומיים, בבתי הספר, מתנסי"ם, תנועות נוער, מחנות צה"ל ובאמצעי התקשורת הארצית והמקומית. הרשות יוזמת ומבצעת מחקרים מדעיים ומסייעת לחוקרים מהאקדמיה לבצע מחקרים בנושאים שעליהם היא מפקדת. כמוכן מפעילה הרשות מערכת לניטור נחלים, מקורות מים ורעלים. הרשות משולבת במערכת הלאומית והבינלאומית של שמירת הטבע והמורשת.

שמורות טבע וגנים לאומיים - מעמד סטטוטורי לשנת 2003:

שמורות טבע מוכרזות:	160	על שטח של 3,902 קמ"ר
שמורות טבע מאושרות:	23	על שטח של 106.5 קמ"ר
שמורות טבע מופקדות:	17	על שטח של 53.8 קמ"ר
שמורות טבע מוצעות:	119	על שטח של 956.8 קמ"ר
סה"כ שמורות טבע :	319	על שטח של 5,019.2 קמ"ר
גנים לאומיים מוכרזים:	58	על שטח של 161.4 קמ"ר
גנים לאומיים מאושרים:	16	על שטח של 51.6 קמ"ר
גנים לאומיים מופקדים:	6	על שטח של 14.8 קמ"ר
גנים לאומיים מוצעים :	30	על שטח של 19.5 קמ"ר
סה"כ גנים לאומיים:	110	על שטח של 247.3 קמ"ר

3. מענה של הרשות הציבורית ודרכי ההתקשרות עמה, לרבות מעניהם של הממונה לפי סעיף 3 ואחרים שתפקידם טיפול בפניות הציבור, ודרכי ההתקשרות עמם;

- מטה הרשות - רח' עם ועולמו 3, ירושלים, 95463, טל' 5005444-02, פקס-6529232-02
- מנהל הרשות - אלי אמיתי, טל' 02-5005403/4 פקס 02-5005409
- תלונות הציבור, לשכת המנכ"ל, טל' 02-5005403/4 פקס 02-5005409
- הממונה על יישום חוק חופש המידע, אליעזר פרנקנברג טל' 02-5005427 פקס 6529232-02

4. יחידות ברשות הציבורית, הנותנות שירות לאזרח - פרישתן הגאוגרפית, וכן מענים ודרכי ההתקשרות עם כל סניפי היחידות;

- **מחוז הצפון** - גן לאומי מגידו, דואר מגידו, טל' 04-6522167, פקס 04-6420312
- **מחוז המרכז** - ג"ל אפק, ת"ד 238 ראש העין, טל' 03-9150400, פקס 03-9024362
- **מחוז אי"ש** - רח' הלני המלכה 13, ירושלים, טל' 02-6232936, פקס 02-6259783
- **מחוז הדרום** - רח' האבות 19, באר שבע, טל' 08-6280404, פקס 08-6230021
- **מחוז אילת** - מרכז מידע לתייר, אילת, טל' 08-6373988, פקס 08-6375047
- **היחידה לפיקוח בשטחים הפתוחים** - רח' עם ועולמו 3, ירושלים, 95463, טל' 5005444
- 02-5006259, פקס 02-

5. סקירת עיקרי פעילות הרשות הציבורית בשנה החולפת;

תחום המדע

כללי

חטיבת המדע משמשת כגוף המייצר ידע ומדיניות המנחים את פעולות הרשות בעבודות השימור. בחטיבה ישנם מדענים האחראים על תחומים מדעיים שונים, היא שומרת קשר עם כל גופי האקדמיה הרלוונטים בארץ והיא יוזמת ומנחה מגוון רחב של סקרים ומחקרים. פעולת החטיבה נעשית הן בעזרת יוזמות של המדענים השונים המאיישים אותה והן דרך מגוון רחב של מפגשים, פורומים, קבוצות דיון וימי עיון מדעיים מקצועיים. להלן מוצגים נושאי העבודה של חטיבת מדע בהתייחסות ארגונית - מדינית.

פעילות מדעית - סקרים ומחקרים

חלק נכבד מפעולות החטיבה נעשה בעזרת יזום וביצוע של סקרים ומחקרים בנושאים שונים. בנוסף בוצעו בשנת 2003 הפעילויות הבאות:

ריכוז פעילות מחקרית נושאת

מתבצעים מחקרים באספקטים שונים של שימור חוגלות, נמרים, מגוון ביולוגי, זאבים, צבאים, סיוע בניהול מרכז הצלה לצבי ים (עם מחוז מרכז), גיבוש תכנית ממשק לזאבים בצפון. קשר עם משרד החקלאות והבוקרים. אחריות ניהולית על הכנת תכנית ממשק לצומח מעוצה בכרמל.

פרוייקט "פורשים כנף עם הדורסים"

פרוייקט העוסק בשימור הדורסים בישראל תוך התייחסות מערכתית (ניטור וספירה, איתור גורמים מגבילים ופתרוןם, השבת מינים לטבע, רבייה בשביה ומחקר). בפרוייקט שותפים רט"ג החלה"ט וחברת חשמל המממנת אותו.

פרוייקט פארק השלום במפרץ עקבה/אילת

פרוייקט פארק השלום במפרץ אילת/עקבה המשותף לישראל ולירדן במימון קרן USAID/MERC מארה"ב הסתיים בהצלחה. הפעילות נערכה לפי תוכנית עבודה מוסכמת (מסמך אבני דרך).

הניטור הימי נמשך לפי התוכנית וגם ניטור השונית נכנס למסלול. מידע הנאסף בפרוייקט זה מסייע במאבק על שמירת הטבע במפרץ אילת.

שיקום בתי גידול לחים

צוות של עובדי החטיבה יחד עם עובדים מקצועיים אחרים ברשות (חטיבת תו"פ והמחוזות) מגבש פתרונות שיקום לבתי הגידול הלחים שיבשו עקב הבצורת והשאיבות. הצוות מלווה את תוכניות ופרוייקט השיקום. תפעול גרעין רבייה - לבנון הירקון והקמת גרעין רבייה בינון דורי (אוני' ת"א).

המאבק על שימור מפרץ אילת

חטיבת המדע יחד עם מחוז אילת וגורמים אחרים ברשות ובאקדמיה מובילים את המאבק על שימור מפרץ אילת בחזיתות השונות. יש כאן שילוב של ידע מדעי, עיצוב מדיניות שימור ומאבק חוקי - פוליטי מורכב.

אקולוגיה אקוואטית

שיקום בתי גידול לחים

בשנת 2003 נסתיימה רצף שנות הבצורת החריפה נפסק ושנת 2003 הייתה בעלת יכולי גשם נאים עם זאת ניכרות עדיין תוצאות שנות הבצורת.

נמשכה המדיניות לביצוע שיקום בתי גידול לחים ובמגרת זו בוצעו עבודות במספר אתרים (ראה דיווח במחוזות). בשמורה אחת - שמורת החולה הושלמה תוכנית שיקום כוללת ובשנה החולפת הוחל בביצועה (הושלם ביצוע האיטום בכמחצית מאורך הסוללות בשמורה).

- נמשכה אספקת מי קידוחים במספר שמורות קטן למניעת התייבשות קיצית
- נמשך פרויקט גרעין הרבייה של לבנון הירקון (ד"ר מנחם גורן).
- נעשו סקרים שונים לבחינת בעיות ממשק של בתי גידול לחים (ביניהם עין קצביה, נחל עיון, עיינות גבתון ועוד).
- נערך סקר חלקי של פאונה של בריכות חורף בכל הארץ (בסיוע ד"ר שריג גפני).
- נמשך המאמץ להקמת בריכות חורף מלאכותיות בתחומי גנים ושמורות במסגרת המחוזות.

פרויקט פארק השלום ירדני- ישראלי במפרץ עקבה/אילת

פרויקט פארק השלום במפרץ אילת/עקבה במימון קרן USAID/MERC מארה"ב הושלם בהצלחה. הפעילות בשנה החולפת הושקעה במרביתה בכתיבת הדוח הסופי והכנה וביצוע כנס הסיום (דצמבר, 2003 בעקבה). כמו כן נעשו מאמצים לתיאום בין ישראל וירדן להמשך הניטור הלאומי בכל אחת מהן.

מדיניות שמירת טבע בים התיכון

- ביצוע סקרי דגים באתרים שונים..
- שיתוף פעולה עם אגף הדייג במסגרת ועדת אינטרודוקציה.
- שיתוף פעולה לעדכון שמות דגים ברשימת ערכי טבע מוגנים .
- פרויקט Med MPA להכנת תוכנית ממשק לשמורת ים ראש הנקרה

קידום שימור בתי גידול לחים בישראל

- נמשכה פעילות לקידום שיקום בתי גידול לחים.
- נמשכה השתתפות בפרויקט Networking של האיחוד האירופי בנושא שיקום ממשק מים ומידול בתי גידול לחים (Project COST).

שימור בתי גידול לחים במישור הבינלאומי

- השתתפות בדיוני ועדת המעקב לאמנת רמסר.

קידום שימור חסרי חוליות יבשתיים

- נמשך סקרי מצאי חרקים בגולן ובחרמון והוגש דוח שנתי (אוני' תל אביב)
- נמשך סקר ארצי של עשי לילה והוגש דוח כללי (אוני' תל אביב).
- נמשך סיוע לסקרי איסוף חרקים וחסרי חוליות מקבוצות שונות (בעיקר חוקרים מחו"ל) בגנים ושמורות.
- המשך תיעוד מיני חרקים במסגרת אוסף החרקים הלאומי (אוני' תל אביב) - מתן היתרי איסוף בגנים ושמורות.

שמירת דו חיים

סיוע למחקר על קרפדה ירוקה (תלמיד מחקר של פרופ' גזית).
תיאום בין סקרים שונים של חוקרי דו חיים (בעיקר בגליל ובכרמל).

הגנת חיית הבר**ממשק אוכלוסיות של חיות בר**

הכנה של תוכנית פעולה למניעת מינים פולשים וטיפול במינים שכבר פלשו.
הרצת תוכניות ממשק של מינים מקומיים מתפרצים: עורבים, תנים, אנפיות בקר, אנפת לילה.

הרצת תוכניות לשמירה על קורמורן גמד.

סחר בחיות בר

עבודה שותפת: מתן חוות דעת על יבוא ויצוא של חיות בר.

עבודה בהקמת מנגנון מדעי כדי לסנן את כל המינים הרצויים ביבוא למניעת יבוא של מינים העלולים להוות סיכון אקולוגי ולייצר "רשימה לבנה" של מינים המותרים ביבוא ללא הגבלות

ייצוג של מדינת ישראל בפגישה של הוועדה המדעית של אמנת סייטס, בג'נבה, שוויץ (במימון חוץ).

הערכת תוכנית של ריף הדולפינים באילת להעביר דולפינים לרוסיה לשחרור בים השחור, כולל נסיעה באוקטובר 2003, כדי להתייעץ עם מומחים בדבר, לכנס מדעי באיסטנבול על שמירת דולפינים של ים התיכון וים השחור (במימון חוץ).

מדיניות הצייד

המשך ליווי מחקר של שלוש שנים על התאוששות אוכלוסיית החגלות, והערכה של תוכנית לערוך ניסוי בצייד חגלות בדצמבר 2003.

קידום שינויים בתקנות הגנת חיית הבר, כדי להסדיר את הצייד בהתאם למדיניות הרשות.

מניעת נזקי חיות בר לחקלאות

עבודה שותפת: יעוץ לפקחים, אקולוגים, חקלאים על מניעת נזקים של חיות בר לחקלאות, כולל עריכה והפצה של חומר הסברה כולל "ידיעון מניעת נזקי חקלאות"

קידום פרויקטים למניעת נזקי עופות מים בבריכות דגים בעיקר בצפון הארץ

הרצת ניסוי בשפלה הדרומית להערכת נזקי עורבים לאבטיחים, ויעילות פרויקט לכידת העורבים

השתתפות בכנס מדעי על מניעת נזקי חיות בר לחקלאות בפורטוגל (במימון חוץ).

מניעת נזקי ציפורים לתעופה הצבאית

הכנסת עובד חדש (יותם גנדלר) לתחום זה וניהולו מול חיל האוויר.

תחום הווטרינריה

וטרינר הרשות

המשך מוצלח לפרויקט החיסון האוראלי, תוך הרחבת היקפו לכ- 17,000 קמ"ר. חברות בוועדת ההיגוי.

מתן מענה לצרכים הווטרינריים של חי בר כרמל.

בקרה מקצועית על חי בר כרמל ויטבתה.

שותפות במחקר אוכלוסיות ותנים בצפון.

שותפות במחקר תנים בחבל עדולם.

המשך השתתפות במחקר לבדיקת קיטוע אוכלוסיות היעלים בארץ. סיוע לאכיפה ע"י ביצוע בדיקות וטרינריות שונות. ניטור אירועים של חשד בהרעלות ומעורבות בטיפול בהם.

שמירה על עופות

ניטור אוכלוסיית דורסים: סקר מקיף קינון במדבר-יהודה ובמזרח השומרון, אוכלוסיית נשרים, עיט זהוב ועיט ניצי כלל ארצי. השבות מיני דורסים ואישוש אוכלוסיות: נשר, עיטם לבן-זנב, עיט ניצי, בז צוקים ובז אדום. ספירת וניטור האוכלוסייה החורפת של הקורמורן גדול ממשק לשימור דורסים אוכלי פגרים (תפעול תחנות האכלה) ניטור שרידות גוזלי ופרחוני העיט הניצי והעיט הזהוב בארץ דרך ניתוח GIS של מעקב לווייני.

שיקום עופות פגועים ניטור גורמי פגיעה בדורסים בפרט ועופות בכלל קידום תוכנית פעולה להתמודדות עם בעיית המינים הפולשים וניטור מיני עופות פולשים בארץ ומחקר להבנת הבעיה.

מחקר החובארות כמין דגל במישורי הלס סיוע בנושאי אכיפה (חוות דעת לנושא פגיעה בערכי טבע וייבוא) טורבינות רוח בגלבוע וברמת סירין ניטור ארוך טווח של עופות בעדולם כאינדיקטורים לממשק השמורה ריכוז נושא טיבוע ריכוז נושא טלמטריה (תאום תדרים וצידוד)

שמירה על הצומח

טיפול בצמחים נדירים

סקר אירוס נצרתי – השלמת הסקר בגבעת המורה וסקר אירוס הנגב קביעת סדרי קדימויות לטיפול בצמחים נדירים והצמחים בסכנת הכחדה

טיפול בצמחים פולשים

קביעת סדרי קדימויות לטיפול בצמחים פולשים

מחקרים וסקרים

מחקר ארוך טווח בהשפעת ממשק כריתה ורעייה על מגוון מיני צמחים עשבוניים בתחנת ה-LTER בעדולם

ניטור פעולות ממשק בשמורות טבע גנים לאומיים ושטחים פתיחים:

ניסוי שיקום פעיל של הצומח על דרכים שנסגרו לתנועה בשמורת דור הבונים בדיקת השפעת חישוף קרקע בשטחי מרעה בפארק הכרמל על מגוון מיני צמחים בדיקת השפעה של פעולות תחזוקה של גדות נחלים על הצומח – פרויקט משותף עם רשות הניקוז

ניטור צומח בעין ארובות אחרי כיסוח הפטל איסוף מידע בוטני בשמורת ובגנים לצורך קביעת תוכניות ממשק הכנת מסמך מדיניות לשיפוט תוכניות מרחביות של ה-קק"ל

סביבה

מחקר

ממשק תחזוקת נחלים ותעלות ניקוז מתוך היבטים אקולוגיים השפעות רעייה וכריתה על המגוון הביולוגי בחורש ים תיכוני דגמים ותהליכים במגוון הביולוגי באזורים מוגבלי מים

יצירת מדיניות

כתיבת מדיניות בנושא מעברים לבעלי חיים בכבישים ובמסילות ברזל השתתפות בהכנת פרק השימור בתכנית הלאומית למגוון ביולוגי קידום ביצוע ממשק וניטור בשמורות טבע ניהול תיקי הממשק של כלל הרשות

תיקי ממשק

הכנת תיק ממשק לשמורת כרי נעמן השתתפות בכתיבת תיק הממשק לעין נמפית סיום הכנת תיקי ממשק לחולות מרכז השרון

נושאים מקצועיים שוטפים

ניסוח ההתנגדות לקטע 18 בכביש 6 ארגון מפקדי בע"ח ארגון ושינוי מפקד עופות המים טיפול באתרים גיאולוגיים כערכי טבע מוגנים

וועדות היגוי

השתתפות בצוות היגוי על עתיד ים המלח השתתפות בוועדת התכנית הלאומית למגוון הביולוגי תכנית אזורית לנחל שקמה ארגון רשת ארצית של אתרי מחקר אקולוגי ארוך טווח וייצוג ישראל בכנס בינלאומי בנושא

בתי גדול לחים

ייזום וביצוע שיקום מעינות הערבה ייזום שיקום עינות גיבתון

מערכות מידע מדעי

מידע אקולוגי

בסיס הנתונים

הקלדה – בגלל חוסר באמצעים כספיים, ההקלדה הופסקה בסוף ינואר 2003. נעשה מאמץ להקליד את כל המידע של 2002, וכמעט הכל הוכנס לפני שהמערכת הושבתה בסוף השנה.

עבודות מיוחדות עם מקורות מימון חיצוניים (למשל, מפקד עופות המים) עברו דיגיטציה.

שאליות הנוגעות למאגר מידע הוגשו דרך אתר Natureinfo לאחר שנדד לשרת BioCase בברלין. עם זאת, כ – 88 שאליות הוכנו ונשלחו דרך קבצי Excel

ניתוח הנתונים

חלקות דיגום קבועות של שמורות אקווטיות נבחנו בעזרת ביולוגית פלגי מים והתוצאות הוצגו בפגישת IVAS בנאפולי. גם פוסטר הוכן והוא מוצג כאן. מידע על צמחיית עדולם נבדק יחד עם אקולוגית הצמחים של הרשות.

נבדק מידע קיים ומספירות על תנים.

עבודה על ציפורי החולה וצמחיית החולה

המשך עבודה עם אנשי גמלא על נתוני הנשרים.

פעילויות במחוזות

מוינו קבצי ה Excel במחשב שהיה ברשות ביולוגית מחוז הדרום .

במחוז הדרום הוחל ריכוז הנתונים המצויים ברשותם.

הוכן סיכום העבודה שנערכה על ידי מנהלת הנתונים ועל ידי סטודנטים מחו"ל בעין אפק עבור מנהלת השמורה.

הוכן תקליטור של פרוייקט התרחישים בעין אפק ובחולה שנעשה ע"י סטודנטים הולנדיים.

פעילויות אזוריות ובינלאומיות

הרצאה במדרשת שדה בוקר בקורס הבינלאומי על מודלים של תרחישים.

היות ובסיס הנתונים היה רדום, הוקדש זמן ממושך יותר לעבודת BioCASE.

אירגון המפגש הלאומי המרכזי השני של BioCASE שהתקיים בינואר 2004.

קידום החתימה של ישראל על GBIF.

אחרי הקיץ הושקע בארגון החטיבה האסיאנית של SCB (החברה לשימור ביולוגי).

המערכת הגיאוגרפית (GIS)

מרכז מידע גיאוגרפי אקולוגי בחטיבת מדע משמש כגורם המקצועי המרכזי לעבודות המתבססות על טכנולוגיה זו, ומטפל בכל הקשור למידע מרחבי בנושאים אקולוגיים, גיאוגרפיים ותכנוניים. עבודת היחידה סובבת סביב 5 נושאים עיקריים: תחום תוכנה וחומרה, תחום פיתוח יישומים, תחום הדרכה ותמיכה, תחום ניהול מידע, תחום מומחיות לעיבוד וניתוח נתונים.

עדכון תכנות:

באופן שוטף מתבצעים התקנות ועדכוני התוכנות הגיאוגרפיות, לכלל יחידות הרשות בהן מותקנות מערכות GIS בתאום עם אגף מחשב. מערך גיבווי לנתונים מתבצע באופן עצמאי ביחידת ה-GIS לנתונים שמעובדים על ידי היחידה בירושלים. בוצעה הערכות ראשונית לקראת שינוי גירסאות התוכנה מגירסה 3 לגירסת 8 של מוצרי ESRI.

פיתוח יישומים:

שופר והורחב היישום הממוחשב המאפשר שיתוף משתמשים רבים וגישה מהירה למאות שכבות מידע גיאוגרפיות. שופרה היכולת לביצוע שאילתות מרחביות, הפקת דוחות ויצירת מפות בצורה אוטומטית.

במהלך השנה בסיס הנתונים הגיאוגרפי גדל בעשרות שכבות ביניהם מידע שהגיע ממקורות חוץ רשותיים ומידע שניקלט על ידי המערכת הפנימית.

הטמעה והדרכה:

בשנת עבודה זו הגברנו את תהליך הטמעת השימוש במערכות מידע גיאוגרפיות במחוזות ובמטה הרשות. בעקבות שינויים אישיים בתפקידי מפתח המשכנו בתהליך כולל של יצירת מערכת השתלמויות מרחביות, מחוזיות ולהנהלת הרשות, והדרכה אישית למשתמשים שונים. עודכן והותאם קורס פנימי מקוצר להכשרת משתמשים "לא מומחים" בתוכנה

הגיאוגרפית. נערכו מס' חוברות הדרכה ותירגול המכשירות את העובדים לעבודה עצמאית תוך פתרון בעיות בשמירת טבע, תכנון ואכיפה בסיוע המערכת הגיאוגרפית של רט"ג.

תיעוד מידע:

כדי להמשיך ולאפשר שיתוף ונגישות למידע לכלל העובדים נימשך המאמץ לאגד ולארגן את המידע המרחבי הקיים בארגון. לשם כך הוכן "אינדקס המידע גיאוגרפי – אקולוגי, חלק ג'" המאגד בתוכו מידע על הנתונים הגיאוגרפיים החדשים שנוספו לשימוש בארגון.

עדכון מידע:

בעקבות השינוי האירגוני הוגדרו ונקלטו הגבולות האדמיניסטרטיביים החדשים של מחוזות הרשות וחלוקתם למרחבים ואזורי פיקוח. שכבות המידע הסטטוטורי של גבולות שמורות וגנים עודכנו והועברו אל מערכות המידע הגיאוגרפיות השונות ברשות כמו גם אל אירגונים אחרים. נירכשו מפות רקע עדכניות בקנ"מ 1:50,000 אשר הוטמעו במערכת האירגונית. נירכש אורתופוטו ארצי, כולל הנגב, המהווה תשתית תכנונית לקידום אכרזות לשמורות וגנים כו גם לצרכים אקולוגיים והגדרת בתי גידול בשטחים הפתוחים.

בתחומים המקצועיים בעיבוד וניתוח נתונים ניתן סיוע לממשק שטחים פתוחים:

כחלק מהרחבה והעמקת מעורבות יחידת ה-GIS בהכנת תיקי ממשק לשמורות טבע וגנים לאומיים, עסקנו בקליטה ועיבוד מידע בצורה מלאה למספר מצומצם של אתרים ובמתן סיוע חלקי למספר רב יותר של אתרים וביניהם: שמורת נחל אוג, שמורת נחל שילה עילי, שמורת תקוע, שמורת מדבר יהודה, שמורת נחל פרת, עיבוד נתוני דורסים ממושדרים, תכנון פיזור פיתיונות חיסון אוראלי כנגד כלבת ועוד.

הצגת עבודות בכנסים ארציים:

בכנס השנתי של משתמשי המערכות הגיאוגרפיות בישראל הוצג פוסטר המסביר את תועלות השימוש במערכת הגיאוגרפית לצורכי שמירת טבע ותכנון מושכל בשמורת עין אפק.

פעילות מקצועית:

במסגרת המשך מעורבות במחקרים ובעבודה הנעשית בחטיבת מדע ובמטה הרשות לקחנו חלק בקליטה, עיבוד וניתוח של נתונים בפרויקטים שונים: אירוסי היכל, איונים בחוף הים התיכון, חיסון אורלי כנגד כלבת, סיוע בסקר חורש עדולם. ניתן סיוע למחקר החוגלות, הנמרים ועוד.

הושלמה הכנתו של יצירת תהליך אוטומטי להכנת אטלס מפות למיני הצומח הנדירים בישראל בהליך ממוחשב חצי אוטומטי. האטלס מתבסס על נתוני סקר המינים הנדירים שהחל בשנת 1991 ועד 1998 המנוהל על ידי פרופ' אבי שמידע מן האוניברסיטה העברית, מרכז מידע לצמחי ישראל – רתם ובמימון ושיתוף רשות הטבע והגנים. אטלס זה יאפשר עבודה מקצועית יותר של אנשי השטח ומטה מחוזות הרשות. האטלס פורסם בפורמט דיגיטלי בלבד ומציג מפות וטבלאות מינים.

במסגרת אונסקו החלנו בקליטת מיפוי אתרי המורשת העולמית בישראל מתוך כוונה לקדם את תהליכי האכרזה של האתרים כאתרי מורשת עולמית.

הגיע אל סיומו פרויקט "המרחב השמור בשפלת יהודה" אשר כלל קליטה של מעל 40 שכבות מידע במערכת המידע הגיאוגרפית ויצירתן של כ- 20 מפות סופיות בדו"ח הסופי של הפרויקט.

סיוע לאכיפה:

לשיפור עבודת האכיפה במחוזות הוכנס לשימוש כלי גיאוגרפי שפיתחנו המאפשר בדיקה סטטוטורית למקומות בהם יש חשד לביצוע עברה. הכלי מסייע למנהלי אתרים, פקחים אזוריים, חוקרים וחטיבת אכיפה, הכלי הפך לסטנדרט עבודה באירגון והוא נימצא בשימוש שוטף במחוזות.

פירסומי רשות

ניבנה תהליך של שילוב מפות תוצרי המערכת הגיאוגרפית בהוצאה לאור של הרשות ובכלל זה דפדפות אתרים קולטי קהל, דפדפות שטחים פתוחים, מפות בשילוט בשטח ופירסום בעיתונות.

אמנות ואירגונים בינלאומיים

הרשות מטפלת בשמו של המשרד לאיכות הסביבה באמנות הבאות - האמנה לשמירה על מגוון ביולוגי, האמנה להסדר הסחר בערכי טבע שבסכנה, האמנה לשמירה על מינים נודדים של בעלי חיים, האמנה לשמירה על בתי גידול לחים והפרוטוקול בנושא אזורים מוגנים במיוחד ומגוון ביולוגי בים התיכון של האמנה לשמירה על הים התיכון מפני זיהום.

קונגרס הפארקים הבינלאומי:

מנהל הרשות ייצג את הרשות בקונגרס הפארקים שנערך בין 8 לבין 17 בספטמבר 2003 בדרבן דרא"פ. הקונגרס נערך אחת לעשר שנים ובזאת הוא דומה לפסגת יוהנסבורג, זה היה הקונגרס החמישי. הקונגרס היה פתוח למוזמנים בלבד, בהרשמה מראש, והיה מוגבל ל-2500 משתתפים. זהו האירוע הבינלאומי החשוב ביותר הנוגע ישירות לתפקיד הרשות כאחראית על פארקים ושמורות.

ההישג הצפוי מהקונגרס היה שילוב של הישג מעמדי עם הישג מקצועי והתמקדותו בניהול שטחים מוגנים. קונגרס זה אורגן והשתתפו בו המומחים הגדולים בעולם, מנהלי ארגוני שמירת טבע ומדענים, ודנו בו בסוגיות שונות עכשוויות של ניהול פארקים ושמורות. הרווח המקצועי, כמו גם הקשרים האישיים עם האישים הרלוונטיים לנושא, מהשתתפות באירוע שכזה היה גדול ביותר. הוצג ניסיונה של ישראל בניהול פארקים בעת עימות.

האמנה לשמירה על מגוון ביולוגי:

האמנה נועדה לשמור על המגוון הביולוגי, שימוש בר-קיימא במרכיביו וחלוקה הוגנת ושוויונית של הרווחים המתקבלים משימוש במשאבים גנטיים. המפגש התשיעי של הגוף המדעי טכני של אמנת המגוון התקיים בתאריכים 10 ועד 14 בנובמבר 2003, במרכז הכנסים שבמונטריאול, קנדה. נכחו בו כ-600 נציגים מ-119 מדינות וכן מארגונים שונים. התקבלו בו 16 החלטות בנושאים שנדונו, והעיקריים - שטחים מוגנים והעברה ושיתוף פעולה טכנולוגיים. על נושאים אלה התמקד הדיון המקצועי, וגובשה תכנית עבודה לשנים הקרובות. כמו כן, דווח על התקדמות עבודת הוועדות המקצועיות השונות ועל יישום תכניות העבודה המקצועיות של האמנה, ונדונו הנושאים הבאים שהטיפול בהם החל כבר במפגשים קודמים: הגישה האקולוגית המערכתית, שימוש בר קיימא ופיתוח עקרונות שימושיים וקווים מנחים, ניטור ובחירת אינדיקטורים לתכניות ברמה הלאומית, הקשר בין שינויי האקלים והמגוון הביולוגי, ותכנית העבודה לשמירה על מערכות אקולוגיות הרריות. המפגש הסתיים בדיון והכנות לשני המפגשים הבאים של הגוף המדעי טכני. המלצות מהדיונים יועברו לאספת המדינות במלזיה.

כמו כן, השתתפות בוועדת היגוי לתכנית לאומית לשמירה על המגוון הביולוגי וריכוז הפרק על אמנות ושיתוף פעולה בינלאומי בתכנית.

האמנה להסדר הסחר בערכי טבע שבסכנה:

מטרת האמנה היא הסדרת הסחר בערכי טבע שבסכנת הכחדה. עובדי הרשות ייצגו את ישראל במפגשים שונים במסגרתה.

האמנה לשמירה על מינים נודדים של בעלי חיים:

נועדה להגנה על מינים נודדים בכל תחום תפוצתם ונדידתם. ישראל אף הצטרפה בשנת הדוח להסכם על שמירת עופות המים הנוודים מאירופה לאפריקה.

נמשכים המאמצים לכלול את ישראל במסגרת ההסכם לשמירה על היונקים הימיים בים התיכון והשחור וההסכם לשמירה על עטלפים אירופיים.

האמנה לשמירה על בתי גידול לחים:

נועדה לשימור על בתי גידול לחים, שחשיבותם מיוחדת לשמירה על עופות מים. במסגרת זו אף מקיימת האמנה רישום והכרזה של בתי גידול בעלי חשיבות כלל עולמית.

האמנה לשמירה על הים התיכון מפני זיהום:

אמנה זו נועדה למנוע פגיעה בים התיכון מזיהום שמקורו יבשתי או ימי, וכן, ההיבט העיקרי בו מעורבת הרשות, שמירה על הסביבה הביולוגית שלו, כולל אזורים מוגנים ומגוון ביולוגי אופייני. ישראל יוצגה במפגש המוקדים הלאומיים לפרוטוקול SPA. במסגרת זו כל מדינה הגישה למזכירות דוח על פעולותיה לפי מתכונת שנשלחה מראש. דוחות אלה חוברו לדוח כללי שנדון. בין הנקודות שעלו בדיון היו המסגרת המשפטית והארגונית של שמירת האתרים והמינים, מצב האשרור של הפרוטוקולים והאמנות הרלוונטיים, מינים מוגנים בים ובחוף, פעילויות במסגרת תכניות הפעולה השונות, ופעילויות משותפות בין מדינות ובין ארגונים שונים. בעקבות מפגשי מומחים שנערכו בשנים האחרונות נוסחו מספר תכניות פעולה חדשות, וביניהן תכנית הפעולה לשמירה על מיני העופות שבנספח II לפרוטוקול, תכנית הפעולה לשמירה על הכרישאים בים התיכון, ותכנית הפעולה לטיפול במינים שהובאו ושפלו לים התיכון.

נדונו תכניות ממשק לאזורים מוגנים שנכללים כיום ברשימת האזורים המוגנים בעלי חשיבות מיוחדת לים התיכון, של האמנה, וכן הצעות להכללה של אתרים חדשים. כמו כן נדונה הצעה לתבחינים ולמנגנון הענקה של "תעודת הים התיכון" לאתרים ברשימה המקיימים באופן בולט את יישום הנחיות הממשק והשימור של מורשת הטבע בים התיכון. יישום תכניות הפעולה לשמירה על מינים שאומצו על ידי תכנית הפעולה לים התיכון נמצא בשלבים שונים ובהן, תכנית פעולה לממשק כלב הים הנזירי, תכנית פעולה לשמירה על הצבים בים התיכון, ותכנית פעולה לשמירה על הצומח בים התיכון. הוכן מיון של בתי הגידול הרלוונטיים לאזור הים התיכון כולו. הוצגה היוזמה הטקסונומית הים תיכונית. נדון פיתוח מנגנון מסלקה עבור המגוון הביולוגי הימי והחופי בים התיכון. נדון הצורך בתבחינים משותפים ואחידים להכללת מינים חדשים בנספחי הפרוטוקול.

תכנית אסטרטגית לשמירה על המגוון הביולוגי בים התיכון:

התקיים מפגש של נציגי המדינות לפרויקט. מטרתו היא להקים בסיס הגיוני ליישום הפרוטוקול החדש של אזורים מוגנים ומגוון ביולוגי בים התיכון. כמו כן אמור הפרויקט לייצר מסגרת של פעילויות במשך 30 חודש על מנת להכין תוכנית פעולה אסטרטגית לשימור המגוון הביולוגי החופי והימי.

להשגת המטרה הכינה כל מדינה המשתתפת בתוכנית, כולל ישראל, דוח לאומי במתכונת אחידה וברת השוואה. דוחות אלה היו התרומה העיקרית והבסיס להכנת תכנית הפעולה האסטרטגית לשמירת המגוון הביולוגי של הים התיכון. כמו כן הציעה כל מדינה מספר תכניות פעולה ספציפיות להכללה באסטרטגיה. ישראל הכינה תכנית לשמירה על ציפורי החוף ותכנית לממשק דיג בים התיכון. טיוטות של האסטרטגיה ושל סיכומים וניתוחים של הדוחות הלאומיים ותכניות הפעולה הוצגו ונדונו במפגש זה.

במהלך איסוף המידע לפרויקט הוכנו על ידי מנהלי הפרויקט 11 מסמכי מדיניות ורקע על שמירת המגוון הביולוגי בים התיכון, שפורסמו כחוברות מטעם הפרויקט וכוללים: א. ההשפעה שיש לשיטות הדיג בים התיכון על בתי גידול ומינים רגישים, פתרונות טכניים והמלצות. ב. ניתוח משפטי של האמצעים שננקטו על ידי מדינות הים התיכון למזעור הפגיעה מפעילויות דיג. ג. דו"ח על אינטרודוקציה של מינים למטרות חקלאות ימית. ד. אסטרטגיה להקטנת השפעות פעילות הדיג על בתי גידול ומינים רגישים. ה. מצב הידע על המגוון הביולוגי הימי והחופי של הים התיכון. ו. חברת האלמוגים הלבנים והפאונה של הים העמוק. ז. חברת האלמוגים. ח. הנחיות להכנת תכנית פעולה לאומית לבקרה על שיטות דיג המסכנות מינים ובתי גידול. ט. הנחיות להכנת תכניות פעולה לשמירה על עופות ימיים וחופיים. י. השפעת התיירות על המגוון הביולוגי ובמיוחד על מינים ובתי גידול רגישים ועל אזורים שמורים. י"א. תפקיד בתי הגידול הלחים בשמירה על המגוון הביולוגי החופי. כמו כן הוקם אתר אינטרנט של הפרויקט: www.sapbio.net.

במסגרת התכנית האסטרטגית לשמירת המגוון הביולוגי בים התיכון, התבקשה ישראל לקיים יום עיון להעלאת מודעות לנושא, שנערך במכון לשמירת טבע של אוניברסיטת תל אביב, ביום 13 באפריל, 2003, ושותפים לו הרשות והמשרד לאיכות הסביבה.

אמנת המורשת העולמית:

מטרתה, שמירה על המורשת התרבותית והטבעית של העולם. האמנה פועלת במסגרת אונסקו, ובמסגרתה נבחרים אתרים להיכלל במסגרת רשימת אתרי המורשת שחשיבותם עולמית. הפעילות במסגרת האמנה כללה בחירה והוצאה של חוברת רשימת האתרים הטנטטיביים של ישראל, הכוללים בעיקר גנים לאומיים ושמורות טבע, וכן הוכנו תיקים להגשה לאונסקו עבור דרך הבשמים, שאף עברה הליך שיפוט מטעם אמנת המורשת, התילים התנכיים ומערכות המים, בית שאן והשער העתיק בדרום.

הוקמה ועדה בין משרדית לקידום רעיון השימור של הבקע הגדול במסגרת אונסקו. מאחר שהרעיון נתקל בבעיות פוליטיות, הוחלט לקדם להכרזה את עמק החולה כהגשה סדרתית ביחד עם קניה, טנזניה ותורכיה, בנושא של נדידת ציפורים.

התקיימה סדנה על שמורות ביוספריות בחסות אונסקו ישראל. שני האורחים מחו"ל בקרו בכרמל ובלכיש, ואף הרצו ופגשו באנשים מהדרגים השונים.

פארק השלום:

התקיים בעקבה כנס שנועד לסכם את הפרויקט שארך שלוש שנים ולהציג את הממצאים העיקריים ממנו, לדון בדרכים להגברת השילוב בין מדע רב תחומי עם ממשק של משאבי טבע ימיים בים סוף, ולחתום על מזכר הבנות בין ממשלת ירדן לממשלת ישראל בנושא ניטור ים סוף.

מצד ישראל השתתפו נציגים מטעם הרשות, מהמשרד לאיכות הסביבה, החוקרים, התלמידים והטכנאים שלקחו חלק בפרויקט וכן מספר מרצים שהגיעו באופן מיוחד. מהצד הירדני הגיעו כל הקשורים בנושא וכן נציב עקבה ומנהלי פרויקטים של פיתוח ותיירות. כן הגיעו הבוחנים של הפרויקט ואורחים אחרים כמו הנספח המדעי של שגרירות ארה"ב בעמאן, הנספח המדעי של צרפת בישראל, מנהל הקרן הדו-לאומית אמריקה ישראל ואחרים.

הכנס נפתח בברכות ונאומים של ראש רשות עקבה, מר בילתאג'י, מנכ"לית המא"ס, דר' הרן, סגן ראש העיר אילת, מר לנקרי ומרכז הפרויקט מטעם ארה"ב, דר' קרוסבי. לאחר מכן התקיים טקס חתימה על מזכר הבנות בין ישראל לירדן בנושא הניטור הלאומי, שנחתם על ידי דר' בילל אל באשיר, הנציב לנושאי איכות סביבה ברשות עקבה ודר' מיקי הרן. עיקרו של המזכר הוא שכל צד יממן תכנית ניטור ארוכת טווח, כל תכנית תכלול מדדים סביבתיים בסיסיים המשותפים לשני הצדדים, אשר ינהלו כל אחד את נתוניו אך יוכל גם להשתמש בנתוני האחר שיהיו באותה מתכונת. כמו כן תוקם ועדת היגוי משותפת לתכנית הניטור. בימים השני והשלישי הוצגו תוצאות הפעילות במסגרת הפרויקט על ידי הצוותים המשותפים לכל נושא, כמו כן הוגשו הרצאות מפתח במספר נושאים והתקיימו פאנלים לדיון בנושאי פיתוח ושימור עתידיים של המפרץ.

הצעה לתוכנית לימודים בפקולטה למדעי החקלאות המזון ואיכות הסביבה בנושא: שמירת טבע, שטחים פתוחים וייעור:

התקיים מו"מ עם הפקולטה בשיתוף קרן קיימת לישראל, החברה להגנת הטבע, המשרד לאיכות הסביבה להכשרת בעלי מקצוע ברמה אקדמאית גבוהה בתחומים של שמירת טבע, ממשק שטחים פתוחים וייעור בישראל חשיבות רבה. בפקולטה לחקלאות, בה נמצאת רוב התשתית ההוראתית להכשרת סטודנטים בתחומים אלה, פועלת מזה כשש שנים תוכנית לימודים בשמירת טבע ושטחים פתוחים. זאת מתוך ראייה כוללת של תפקיד החקלאות בשמירה על הסביבה ושל חשיבות השטחים הפתוחים בעצמם ומתוך כוונה לחזק את הזיקה בין "הגופים הירוקים" (קרן קיימת לישראל, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, המשרד לאיכות הסביבה) לבין תוכנית לימודים זו וליצור שותפות לטובת עתיד התחום בישראל.

תכנון ופיתוח**היחידה לניטור סביבתי**

במסגרת פעילות בתחום המים התקיים כנס של "זכות הטבע והמים".

נעשתה פעילות בשיקום בית גידול של עיינות גיבתון.

שיקום סוללות בשמורת החולה.

הוחל בתכנון שמורת עיינות צוקים.

היחידה לניטור סביבתי מבצעת באופן שוטף את מטלות תוכנית העבודה של הגורם המממן.

מקרקעין

אגף מקרקעין מטפל בקידום הכרזתם של הגנים והשמורות, מעורב בשלבי התכנון של תכניות מתאר ארציות, מחוזיות ומקומיות ומרכז את המידע הסטטוטורי אודות הגנים והשמורות בכל הארץ.

קידום אכרזות

מתוך השמורות והגנים שטופלו בשנת 2003:

הוכרזו 17 גנים ושמורות בשטח כולל של 607,899.20 דונם:

שמורת טבע יהודיה גמלא

שמורת טבע חורבת דרכמון

שמורת טבע גבעת כלניות

שמורת טבע חוף ראש הנקרה

שמורת טבע הר מירון (הרחבה 2)

שמורת טבע הר סנה

שמורת טבע ים אבטח

שמורת טבע מדבר יהודה

שמורת טבע נחל השופט

שמורת טבע נחל מאיר-נחל נחשון

שמורת טבע פארק הירדן (גולן)

שמורת טבע חוטם הכרמל

גן לאומי חוף פלמחים

גן לאומי מבצר נמרוד

גן לאומי צור נתן

גן לאומי מערות סמך

גן לאומי מצדה הרחבה

קיבלו תוקף 8 שמורות בשטח כולל של 14,814.07 דונם:

שמורת טבע נחל שורק הרחבה (עין גיורא)

שמורת טבע ברכת פסוטה

שמורת טבע חולות ניצנים

שמורת טבע ים גדור

שמורת טבע חורש עדולם הרחבה
שמורת טבע שיטה מלבינה עמק האלה
שמורת טבע ים שקמה

שמורת טבע נחל דולב הרחבה
הופקדו 6 גנים ושמורות בשטח כולל של 34,592.28 דונם:

שמורת טבע גבעות גד
שמורת טבע גלבוע מזרחי
שמורת טבע הר קוץ
שמורת טבע הר מירון הרחבה (נחל שמאי)
שמורת טבע בקעת בית נטופה
גן לאומי תל קדש הרחבה

ארכיאולוגיה

חפירות ארכיאולוגיות

נערכו 17 חפירות בגנים לאומיים ובשמורות טבע. מבין החפירות יש לציין את:
כורסי - השלמת חשיפת בית המרחץ במנזר של התקופה הביזאנטית.
סוסיתא - השלמת חשיפת הכנסיות. המשך המתחם הפולחני. חשיפת מגדל השער המזרחי.
עין גדי - מערת הר ישי ובה מטמון של מטבעות, ראשי חיצים, מגילות ועוד.
בית ירח - בוצעו חפירות בבית הממגורות שמתקופת הברונזה הקדומה.
צפורי - המשך חשיפת מאגר המים קדום שגגו נישא על גבי חמש קשתות ואמת המאגר.
נחל תנינים - השלמת חשיפה של הסכר הגדול והמרשים.
אורגנה מסיבת עיתונאים בעקבות החפירה בעין גדי.

סיוורים והשתלמויות

בוצעו 4 מפגשי השתלמויות של הפורום הארכיאולוגי לעובדי הרשות
בוצעו כ - 45 סיוורים עם פקחים, מנהלי גנים לאומיים ושמורות טבע, מנהלי מרחבים
ואקולוגים.
בוצעו 2 השתלמויות למורי דרך באפולוניה.
ביצוע יום עיון למורי דרך בנושא חידושים בעתיקות באתרי הרשות.
בוצעו 2 השתלמויות בארכיאולוגיה למנכ"ל, מטה וממ"רים.
השתלמות בארכיאולוגיה לקורס מדריכים של הרשות

אונסקו

1) בוצע סיוור בן שבוע עם קרלה מאורנו המעריכה מטעם איקומוס בדרך הבשמים.
2) הוגש מחדש לאחר שינויים בסיסיים תיק "התילים המקראיים ומפעלי המים העתיקים:
מגידו, חצור ובאר שבע".

חפירות, סקרים וראיונות שבוצעו ע"י האגף

1) צפורי - חפירות מתקני מים: המאגר הקדום, בריכת משהד ואמת המאגר.
2) ראיונות עם דדי לוינסון (סמנכ"ל רג"ל לשעבר במשך 32 שנים) לתיעוד תולדות רג"ל.

חוות דעת ופרסומים

כתיבת מאמרי נושא לגליונות החג של הרשות בעיתון ידיעות אחרונות בקרה על עשרות חומרים כתובים של הרשות: דפדפות, שלטים וכד'.

השתתפות בוועדות תכנון והיגוי

מצדה, נחל תנינים, קיסריה, בית שאן, צוות פיתוח, תו"פ מנכ"ל, אונס"קו.

שימור

נעשו פעולות שימור במספר רב של אתרים מהם יש לציין:

מצדה - שימור והצבה של פסיפסים בוילה 8 על ידי מומחה בינלאומי מאיטליה.

ממשית - החזרת הפסיפס של כנסיית הנלוס לאתרו.

צפורי - החזרת פסיפס הצייד לאתרו.

כורסי - שימור מלווה חפירה בבית המרחץ.

סוסיתא - שימור מלווה חפירה: פסיפסים.

באופן שוטף: קיסריה, בית שאן, מצדה וצפורי.

ח. הכנת מודל של גן לאומי צפורי והצבתו במבואה

שימור ופיתוח

בניאס - שיקום השביל הצף מעל הנחל.

שמורת דן - שימור השער הכנעני.

פארק שניר - הסדרת שביל נכים בשמורה.

חורשת טל - הסדרת חניון לילה ותכנון הבריכה.

נחל עמוד - חניון לילה והתארגנות למערכת כניסה.

כרמל, חירבת שלאה - שימור המבנה והכשרתו למרכז מטיילים בכרמל.

ציפורי - בניית גישרון עץ לכניסה לוילה הרומית, מודל למפעל המים והשלמות פיתוח סביב מערך הכניסה.

מגידו - פרוגרמה ותכנית כוללת לאתר, בשיתוף גופים חיצוניים.

בית שאן - עבודות שימור ושחזור.

קיסריה - עבודות שימור ושחזור בהיקף נרחב, בשיתוף החברה לפיתוח קיסריה ורשות העתיקות.

נחל תנינים - השלמת מערך הכניסה, חפירות ארכיאולוגיות, שימור ושיחזור.

מצפור נוף - קרן נפתלי ומצפור נוף לעמק החולה.

אפולוניה - עבודות שימור בוילה הרומית.

אפק / ירקון - אגם, תשתיות ושימור בתל אפק.

מערות הנטיפים - הכשרת המערה לקליטת נכים.

גן לאומי סובב חומות ירושלים ועמק צורים - עבודות פיתוח בהיקף נרחב.

אשקלון - שימור השער הכנעני והכשרת שבילים לנכים באתר.

בית גוברין - טיפול באמפיתיאטרון ושביל נכים למערות הפעמון.

תל בית שמש - שימור מפעל המים העתיק.

תל באר שבע - הכשרת מפעל המים העתיק לביקורי קהל.

פארק אשכול – בניית חניון לילה וחיבור דרך הבשור לפארק.
מבואת מצוק הצינים – בניית מרכז מבקרים במתחם קבר בן גוריון.
ממשית – שימור הפסיפס של הכנסיה המזרחית.
עין גדי – שימור המקדש הכלכולותי.
מצדה – עבודות שימור, שחזור ופיתוח.
שמורת האלמוגים – סככות צל בחוף.

במקביל לביצוע של הרבעון האחרון לשנת 2003 נעשות עבודות תכנון לפרוייקטים שונים על פי תוכנית העבודה לשנת 2004.

שטחים פתוחים

יזום והובלת הכנת תכניות מרקמיות:

בהמשך ליוזמת האגף להכנת תכניות מתאר מחוזיות חלקיות, (תכניות מרקמיות), לשטחים הפתוחים כפי שהוגדרו בתמ"א 35 כ"מוטי שימור" ומסמך לשיתוף פעולה בין מינהל התכנון במשרד הפנים, המשרד לאיכות הסביבה, והחברה להגנת הטבע.

האגף עוסק בליווי התכנון באזורי התכנון של בקעת הנדיב, מעלה נחל אילון, נחל שקמה ופולג.

כמו כן האגף יזום איתור חבלי ארץ נוספים לתכנון וגיבוש הסכמות רחבות למהלך.

ליווי הכנת מסמכי מדיניות:

האגף מוביל בשיתוף עם נציגי הגופים הרשומים לעיל כמו גם נציגי משרד האוצר ומשרד החקלאות את עבודת הקבוצה שנבחרה להכנת מסמכי המדיניות לצורך פיתוח של כלים ואמצעים לשמירת השטחים הפתוחים. כן משתתפים בהכנת המסמכים מומחים מתחומי הכלכלה, החקיקה, שיתוף הציבור והתכנון.

הקבוצה גיבשה כלים ועתה דנים בדרכים ליישם אותם תוך התחשבות בסדרי עדיפויות.

שיתוף הציבור והגברת המודעות לחשיבות שמירת השטחים הפתוחים:

האגף מלווה את תפעול אתר השטחים הפתוחים באינטרנט (WWW.IOS.ORG.IL).

אתר זה מלווה את הפרוייקטים השונים לשמירת השטחים הפתוחים ומאפשר לציבור להכיר ולהגיב לתכנון לשמירת השטחים הפתוחים.

באתר עדכונים על מהלכים ויוזמות שונות לכרסום בשטחים הפתוחים ועדכון על המאבקים של הגופים הירוקים למנוע או למזער את הפגיעה של יוזמות אלו. האתר בשנת זו זכה האתר על ידי העיתון ידיעות אחרונות, כאחד מ 14 האתרים הטובים ברשת.

השתלבות בדיוני המועצה הארצית לתכנון ובניה ובוועדות המשנה שלה:

השנה נמשך המהלך להעמקת מעורבותנו והשתתפותנו בוועדות התכנון השונות של מינהל התכנון. באמצעות תגבור האגף בשעות של כוח אדם נוסף (חלקו מתרומות) הלוקח חלק פעיל יותר בוועדות השונות. ועדות אלו כוללות מלבד המועצה הארצית לתכנון ובניה גם את הועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים, הועדה לשמירה על קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, וכן ועדות היגוי שונות: תמ"א 3, תמ"א 22, תמ"א 23, תמ"א 14, תמ"א 12, תמ"א 13, תמ"א 37, תמ"א 34 וכדומה.

צמצום נזקי עבודת תשתית:

בין השאר עסק השנה האגף בליווי התכנון של שני פרוייקטים ארציים- הרחבת כביש מס' 1, ותכנון מפורט לכביש חוצה ישראל קטע 18, קו התפר ועבודות פיתוח של רכבת ישראל.

ליווי מקצועי של נציגי הרשות בוועדות התכנון:

השנה ניתן דגש להגברת התיאום והייעוץ המקצועי למתכננים במחוזות.

במסגרת זו מופץ חומר תכנוני, נערכות פגישות ומועברות הערות לתכניות בעיקר בתחומים – ניקוז, תחנות דלק, תכניות מפורטות לתמ"א 22, תכניות למבנים חקלאיים וכו'

אכיפה ופיקוח

חטיבת אכיפה כוללת שני אגפים: אגף פיקוח ומבצעים ואגף התביעות ולה ראש תחום המטפל בנושאי הבטיחות, ביטחון (של העובדים ושל המבקרים) וטיפול במניעת שריפות. החטיבה ממונה על הפעלת מוקד הפעילות במטה הרשות.

לחטיבה מחלקת היתרים המרכזת את כל הפעילות בתחום מתן היתרים למחקר, לצייד, לסחר (יבוא ויצוא בעלי חיים) והיתרים מיוחדים.

החטיבה ממונה על ביצוע אמנת CITES (הסדרת הסחר ומניעת הברחות בעלי חיים לארץ וממנה).

לחטיבה נציגות קבועה בצוותי עבודה של האינטרפול המטפלים בעבריינות בינלאומית בנושא מניעת הברחות בעלי חיים ומוצריהם.

לחטיבה מדור המטפל ברישום ומעקב אחר הנפקת רשיונות הצייד, ניהול התיקים המשפטיים, ניהול מערך קליטה ובדיקת מוצגים (פעילות משותפת עם המז"פ המשטרתי).

החטיבה מנחה מקצועית את הפעילות האכיפתית בארץ ומתמקדת בהכשרה של עובדי הרשות ליצירת מערך פעילות מקצועי ומיומן.

לחטיבה יועצים משפטיים המטפלים בתחום הפלילי, קידום חקיקה ומתן חוות דעת והנחיות מקצועיות.

במהלך 2003 מונו במחוזות ממוני אכיפה מחוזיים, המרכזים את כל פעילות החקירות, מודיעין ומבצעי אכיפת החוק.

סיכום הפעילות לשנת 2003 מוצג לפי הנושאים הבאים:

שינויי חקיקה

שינויי חקיקה מהותי מתנהל בשנה זו בתחום הגנת חיית הבר, שעיקרו שינוי מדיניות הצייד והתאמתו לצורך הממשקי והסביבתי של אוכלוסיות חיות הבר שבבר.

בהתאם, נערכו שינויים ברשימת ערכי הטבע המוגנים והתאמתם להגנה בבתי הגידול התואמים הימצאותם.

שינויי החקיקה מתאימים עצמם לחוקים נלווים כמו: חוק צב"ח והפיקוח על הניסויים בבע"ח.

במקביל, אנו נערכים להכללת כל אמנת סייטס בחקיקה הישראלית באמצעות אכרזה על המינים המוגנים בנספחי האמנה כמוגנים בארצנו.

הגברת מעורבות ושיתוף ארגונים ועמותות להגנת בע"ח באשר הם.

היתרים

א. סה"כ הונפקו השנה 2,379 היתרים לטיפול בנזקי חקלאות שעיקרם דילול אוכלוסיית חזירי בר.

ב. הונפקו כ 347 היתרים לאחזקה ופגיעה בערכי טבע מוגנים לצורך מחקר ומדע, שעיקרם בתחום הצומח ומיעוטם בתחום חיות הבר.

ג. הונפקו השנה כ 751 היתרים לסחר, יבוא/יצוא/אחזקה של חיות בר.

אגף תביעות רישוי ורישום

להלן נתונים של אירועי אכיפה שטופלו בשנת 2003:

דווחו 2,601 אירועי אכיפה בגין עבירות ציד, פגיעה בשמורות, גנים לאומיים וערכי טבע מוגנים לפי ההתפלגות הר"מ:

א. תיקי תביעה שהוגשו לבתי משפט – 438

ב. הודעות קנס - 994

ג. אזהרות שניתנו בכתב - 1,169

הונפקו 2,966 רשיונות ציד לעונת 2003/4 (מ 31/8 - 1/9)

אגף פיקוח ואכיפה

באגף קיימים 4 תחומי פעילות:

1. ציד לא חוקי

2. סחר בלתי חוקי

3. החזקת חיות בר

4. מודיעין

1. בתחום הציד הלא קונבנציונלי (פועלים זרים):

איתור מאות מלכודות לציד חיות בר.

תפיסת 45 כלבים שנעזרו בהם לציד.

ליווי אירועי ציד מזדמנים ויזומים: ריכוז מאמץ למניעת ציד צבאים, דורבנים וחוגלות.

2. בתחום הסחר הבלתי חוקי:

נתפסו עשרות קופים באירועים שונים בכל רחבי הארץ. הקופים הועברו למקלט הקופים הארצי ובאמצעותנו למקלטי קופים בחו"ל.

נבדקו בצווי חיפוש אתרים שבהם הוחזקו בעלי כנף וזוחלים, כולל שווקים ונתפסו אלפי ציפורי שיר שהוברחו מרצועת עזה לארץ.

ביקורת במעברי הגבול האוויריים, יבשתיים וימיים- נעשה בשגרה והוגבר הפיקוח על יצוא חיות בר.

פיקוח שוטף בממ"ן נתב"ג - כניסה ויציאת משלוחים (בע"ח).

הוגברה האכיפה למניעת סחר בלתי חוקי בחנויות למסחר חיות בארץ, תוך שיתוף פעולה עם הממונים על חוק צב"ח למניעת התעללות ומתן תנאי אחזקה נאותים.

3. בתחום החזקת חיות בר בשבייה:

ביקורות שוטפות - פינות חי, גני חיות, מגדלים. כ - 200 אתרים. קיימים מגעים הדוקים לחתימה על אמנה משותפת לארגון גני החיות והרשות, למתן תנאים הולמים לחיות הבר המוחזקות במקומות אלו.

בדיקת בקשות ליבוא ויצוא חיות בר. 850 בקשות.

אישור להקמת מתקנים להחזקת חיות בר. עשרות בקשות.

הקמת צוות/ועדת סחר הדנה בבקשות לסחר בחיות בר במטרה למזער את הנזק העלול להיגרם לחיות בר מקומיות (סיכון אקולוגי ומינים פולשים).

הוצגה טיוטא סופית למדיניות הרשות בתחום אחזקת חיות בר בשבייה.

4. בתחום המודיעין:

א. איסוף חומר מודיעיני מהמחוזות/מרחבים.

ב. הקלדת חומר למסוף.

ג. עיבוד חומר לפני פעילות מבצעית.

ד. הטמעת עבודת המודיעין מול אנשי השטח.

תחום בטחון, בטיחות וכיבוי אש

בטחון

התקיים קורס מאבטחים לנושאי נשק ברשות ונערכו השתלמויות ייעודיות.

נרכשו אקדחים ונשק ארוך שסופקו לפקחים ומנהלי אתרים לצורכי הגנה עצמית ובטחון ציבור המבקרים.

הופעלה חברת שמירה לתגבור הבטחון באתרים.

בטיחות

התקיימו סיורי בטיחות במסלולי טיול ואתרי הרשות לאיתור מפגעים.

שופרו מערכות שבילים קיימות ונבדקו מתקני עזר.

התקיימו השתלמויות למדריכי הרשות, פקחים ומנהלי אתרים.

מניעה וכיבוי שריפות

נערכה השתלמות ארצית ובוצעו תרגילים משותפים עם יח' הכיבוי.

מינהל וכספים

החטיבה התמקדה בהסדרת והשוואת תנאים לעובדים כהליך מתמשך, כולל ליווי הסכם העבודה החדש, המשך ליווי הליך האיחוד בהיבטים אירגוניים מבניים ותקניים. הושלם בחלקו הליך בניית תקני בסיס לעובדי השטח ומערך אשכולות אתרים הושלמה תקינת רכב למעט רכבי שטח. מערך אינוונטר מבוצע. אישור קידום ושכתוב נהלי הרשות בהליך ביצוע, ויצא אוגדן הנהלים. מיחשוב מערך הקופות הרושמות באתרים וקישורם למרכז הנהח"ש בביצוע, הקופות שודרגו תחת סטנדרט אחיד. המחשוב הישיר מותנה במקורות תקציביים. שיפור המעקב אחר גביית האשראים הניתנים לסוכני נסיעות בוצע חלקית. בהליכי ביצוע בדיקה ושיפור מערך הרכישות מתוך כוונה לנצל "יתרון לגודל" בעת ביצוע רכישות. פיקוח הדוק על מערך הכספים בהנהלות המשותפות ובאתרים ביקורים תקופתיים באתרים ואחת לרבעון בהנהלות המשותפות מבוצע חלקית. כן בוצעו השתלמויות, אימון ורענון נהלי הנהיגה בשטח ובכביש לכלל עובדי הרשות.

מבנה התקציב, הכנסות והוצאות, מוצג בפרק המתאים.

שיווק וכלכלה

עידוד ביקורי ישראלים בגנים הלאומיים ובשמורות הטבע

הפעילות השיווקית לעידוד הביקורים באתרי הרשות מתבצעת ע"פ מגזרי אוכלוסיות ועונות השנה.

א. פעילות עונתית ובחגים

אגף השיווק קיים בשנת 2003 מבצעים עונתיים בתקופות השנה השונות. במסגרת המבצעים התקיימו אירועים והדרכות לציבור המבקרים באתרים השונים. הפעילות במסגרת המבצעים גובתה במדיות הפרסום הבאות:

1. הפקת 4 חוברות עונתיות בידעיות אחרונות – תפוצה של 850,000 עותקים בערבי חג, ובימי שישי, בחגים פסח, שבועות, סוכות וחנוכה.
2. הפעלת אתר האינטרנט שהוקם על ידי הרשות ומשמש ככלי שיווקי הסברתי.
3. הפעלת מרכז מידע והזמנות – קו 6666 - 54 - 800 - 1 המוסר מידע על פעילות אגף השיווק ומקבל הזמנות למוצרי הרשות השונים.
4. בתקופת החגים ובסופי שבוע הופעלו תחנות מידע הפרוסות ברחבי הארץ ועובדות בשיתוף ובהנחיית הרשות.
5. עלונים – המופצים בתפוצה רחבה מאד (מאות אלפי עותקים)
6. מוקד התנועה – תשדירי רדיו לעידוד ביקורי קהל באתרי הרשות. פעילות הנעשית בשיתוף עם ההסברה.
7. פרסום רחב מאוד ומקיף ברדיו, בטלוויזיה ובעיתונות הרחבה - קמפיין לאומי בשיתוף עם משרד התיירות והתאחדות בתי המלון.
8. הפקת קופוני הנחה שהופצו במדיות השונות בשת"פ עם גורמים שונים.

9. קיום מבצעי הטבות באתרים נבחרים במטרה לעודד בקורי ישראלים באתרים כגון אתרי הצפון, מצדה, קיסריה ועוד.

10. עבודה מול קהלי יעד יחודיים כגון המגזר הדתי, הערבי והרוסי.

* בשנת 2003 בקרו באתרי הרשות 4,200,000 מבקרים לעומת 2,770,000 בשנת 2002.

ב. פעילות לעידוד ביקורי תלמידי בתי ספר

הפעילות הנ"ל מתקיימת בשני מישורים שיווקים.

1. מול בתי הספר -

א. נערכו מספר דיוורים לתפוצת כלל בתי הספר שכללו פרטים אודות אתרי הרשות ומרכזי ההדרכה - מבצעים ועוד.

ב. בוצע פרסום בעלוני המורים השונים

ג. נערכו סיורי היכרות למורים באתרי הרשות

2. מול סוכני נסיעות חברות הטיולים-

א. עידוד ההגעה לשמורות וגנים על ידי חשיפת האתרים למדריכי החברות והפצת חומר.

ב. החדרת האתרים לחבילות הטיולים תוך יצירת אירועים מיוחדים (הדרכות מיוחדות ועוד).

ג. מבצעי הנחה ועוד.

ג. מועדון מטמון - עידוד הקהל למחויבות בתחום הטבע והמורשת

מטמון - מועדון טבע מורשת ונוף, הוקם לאחר האיחוד על ידי צירוף שני המועדונים שהיו בשתי רשויות האם (רג"ל ורש"ט).

המועדון פועל אל ציבור לקוחותיו במישורים הבאים:

1. עידוד הביקור בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים על ידי תשלום מראש כדמי חברות.

2. העברת מסרים בנושאי הטבע והמורשת על ידי הפקת ומשלוח חוברת ארץ וטבע - כמהדורה מיוחדת למנויי הרשות.

3. יצירת מעורבות וזיקה לתחומי העשייה של הרשות על ידי ארגון וביצוע סיורים וטיולים מיוחדים לקהל המנויים. הסיורים מודרכים אך ורק בידי מדריכי מרכזי ההדרכה למען העברת המסר החינוכי רשותי.

4. קיום כנסים ואירועים מיוחדים למנויים למען יצירת הזדהות וחיזוק הקשר עם מועדון המנויים, הרשות ומטרותיה.

5. עריכת מכרז לחוברת המנויים, תוך חסכון של כ- 1 מליון ש"ח ברמה שנתית.

במהלך חודשים ספטמבר, אוקטובר, נובמבר התבצע מבצע לעדוד רכישת כרטיס מטמון. המבצע לוה בהגרלה נושאת פרסים בקרב הרוכשים בתקופה הנ"ל. יצא פרסום בעתונות וברדיו.

* נכון לסוף שנת 2003 מועדון המנויים כלל 36,000 בתי אב לעומת 22,000 בתום שנת 2002.

ד. חנויות ומוצרי הרשות

בשנת 2003 עסקנו במעקב ובחיסול מלאי במחסני האתרים, הרחבת התשתיות ונקודות המכירה באתרי הרשות. נבחן תמהיל המוצרים ונוספו למכירה מוצרי מזון, ספרים חדשים כגון מדריך כרטא לגנים ושמורות טבע. כמו כן הושם דגש על הניהול המרכזי של מערך החנויות תוך הקפדה על זרימת נתונים בזמן אמת וכהכנה לקראת חיבור הקופות בחנויות שבאתרים במהלך 2003 (תוך שימוש בבר קוד).

סה"כ מכירות בשנת 2003 כ- 4.2 מליון ש"ח לעומת 1.8 מליון ש"ח בשנת 2002 גידול של 133

ה. ניהול מיזמים וזכיינים באתרי הרשות

בשנת 2003 החילונו בישום החלטת הרשות להעביר לניהול עצמי של הרשות את המיזמים הכלכליים שבאתרי הרשות.

במסגרת המדיניות הנ"ל הועברו מתחילת השנה מיזמים לניהול עצמי (מזנונים וחנויות).

ו. אירועי ערב

במסגרת הפעילות השוטפת באתרי הרשות קיימת דרישה מקהל המבקרים ומהציבור הרחב לקיום אירועים בשעות הערב באתרים מסויימים (גנים לאומיים). השנה ניכרה התאוששות בתחום הנ"ל והקיץ היה פורה במיוחד.

ז. הוצאה לאור

בשנת 2003 מדור ההוצאה לאור הפיק דפדפות חדשות לאתרים ומס' דומה למסלולי טיול ולשמורות טבע פתוחות.

כמו כן הודפסו מהדורות נוספות של דפדפות המחולקות למבקרים באתרי הרשות (סה"כ כ- 1 מליון דפדפות).

במהלך השנה הופקו מס' חוברות וספרים בהם ספר "מילה בסלע" אודות גן לאומי צפורי ואיזכוריו במקורות.

ח. חשיפת אתרי הרשות

בנוסף לאמור לעיל קיימת פעילות מגוונת לחשיפה תמידית ורצופה של אתרי הרשות על ידי פרסום תדמיתי, ארגון סיורי סוכנים, פעילות ומעורבות בעמותות התיירות האיזוריות, נטילת חלק בפרסומים השונים של משרד התיירות, יזום מבצעי שיווק לאתרים נקודתיים כגון: גמלא, מצדה ועוד.

בשנת 2003 נערכו מספר סיורים לסוכני הנסיעות ומארגני התיירות ועוד מספר סיורים למורי דרך, חלקם בארגון הרשות וחלקם בתיאום עם הרשות.

ט. פיתוח השירות והמוצר

בפעילות השוטפת של קליטת המבקרים באתרי הרשות פועל אגף שיווק במישורים הבאים למען פיתוח השירות והמוצר לאוכלוסיות היעד השונות הפוקדות את אתרי הרשות השונים.

הפעילות הנ"ל בוצעה על ידי -

1. הוגדרו שעות פעילות הביקור בהתאם לעונות השנה השונות
2. עודכנו תעריפי הביקור
3. שופרו ועודכנו דפדפות האתרים המחולקות למבקר באתרים
4. השתתפות בצוותי התכנון הרשותיים

מספרי מבקרים באתרי הרשות בשנים 1999 – 2003 (ללא פארקים משותפים)

באלפי מבקרים

	2003	2002	2001	2000	1999	
ישראלים	3,820	2,430	3,400	3,300	3,500	
תיירים	380	240	700	2,600	2,700	
סה"כ	4,200	2,770	4,100	5,900	6,200	
השינוי	+1,430	-1,330	-1,800	-300	+500	

חינוך והדרכה**א. מטרות האגף ב- 2003**

1. להנחיל ולהטמיע את התודעה לשמירת אתרי וערכי הטבע, הנוף והמורשת בקרב הציבור בישראל בכלל ובקרב תלמידים ובני נוער בפרט.

2. ליצור ולקדם זיקה, אחריות ומחויבות בין כלל אזרחי ישראל לבין אתרי הטבע הנוף והמורשת במסגרת קשרי אתר-קהל/קהילה.
3. לפתח ולטפח את הלמידה החוץ כיתתית בשמורות ובגנים לטובת המורים, התלמידים ובני הנוער בישראל.
4. לסייע למורים ולתלמידים בביצוע עבודות חקר בתחומים עליהם מופקדת רט"ג.

ב. יעדים ב- 2003

1. הכנה ופיתוח תכנים ועזרים בנושאי טבע מורשת וסביבה.
2. הכשרת מדריכים במסגרת קורס תו תקן והעשרתם.
3. קידום פרויקטים של קשרי אתר-קהל /קהילה (4 פרויקטים).
4. תגבור פעילות חינוכית בקרב קהלים בעלי מודעות סביבתית נמוכה.
5. הרחבת הפעילות החינוכית בתחום עבודות חקר: ביוטופ, אקוטופ, גיאוטופ.
6. הכנת שני אתרי רט"ג כסביבות לימוד חוץ כיתתיות, כולל הפקת שתי חוברות.
7. סיוע לקידום נושאים סביבתיים שנמצאים על סדר היום הלאומי.

ג. קהלי יעד:

1. כלל הציבור הישראלי, בני נוער ותלמידים בפרט.
2. מעבירי מסר – "סוכני הדרכה", מדריכים, רכזי טיולים, מורי דרך, מורי של"ח, קציני/ות צה"ל וקורסים פיקודיים.
3. קהילות שכנות לאתרי רט"ג וקהילות בעלות מודעות סביבתית נמוכה.
4. השתלמויות מורים, רכזי טיולים.

ד. מרכזי חינוך והסברה ומדריכים:

במהלך 2003 פעלו עשרה מרכזי חינוך והסברה בהנחיה מקצועית של האגף. בשנה זו נפתח מרכז חינוך והסברה חדש במרחב גליל עליון ועבר הרצה עד חנוכתו במרץ 2004. המדריכים נמנים על שלוש קבוצות:

1. מורות חיילות/מורים חיילים.
2. מדריכים יומיים – הוכשרו על ידי רט"ג.
3. מורי דרך "פרילנסרים".

ה. הכשרת מדריכים והעשרתם:

1. ב- 2003 הוכשרו 44 מדריכים במסגרת קורס מדריכי סביבה שבאחריות רט"ג לעומת 33 מדריכים ב- 2002 (קורס תו תקן)
2. ב- 2003 התקיימו 4 ימי עיון/סדנאות הכשרה והעשרה למנהלי/ות מרכזי החינוך בנושאים מקצועיים שונים.
3. במימון ובעידוד האגף הועברו עשרות השתלמויות וימי עיון באתרי רט"ג למעבירי מסר (רכזי טיולים, מורי של"ח, מנהלים ומפקחים), בנוסף להשתלמויות מורים במסגרת הקרן לקידום מקצועי של הסתדרות המורים.

ו. תכנים ועזרים:

1. פותחו נכתבו והופקו תכנים בנושאי טבע וסביבה, הוכנו מערכי הדרכה, תיקי מסלול, מערכי פעילות ועזרים בנושאי טבע ומורשת.
2. נכתב חומר לחוברת גן לאומי ירקון כסביבת לימוד. מטרת החומר היא עידוד הלמידה החוץ כיתתית והעמדת הפוטנציאל התכני שבגן לאומי ירקון לטובת המורים והתלמידים בצורה ידידותית. החוברת תופק ב- 2004 ובעיקבותיה יופקו חוברות לאתרים נוספים.

ז. שיווק הפעילות החינוכית:

1. השתתפות בכנסים בנושאי החינוך הסביבתי כולל מתן הרצאות/סדנאות.
2. הצבת דוכנים וחלוקת חומר באירועים (דפדפות/כרזות/מדבקות).
3. הפקת שתי חוברות שיווק לשני מרכזי חינוך והסברה (כרמל וגולן) המטלה תימשך ב-2004.
4. פרסום פעילות חינוכית (השתלמויות מורים) באוגדן של הקרן לקידום מקצועי.
5. השתתפות בתוכניות רדיו וטלוויזיה בעברית ובערבית ובעיתונות הכתובה להגברת המודעות לנושאי טבע מורשת וסביבה ולשיווק הפעילות החינוכית של רט"ג.

ח. חשיבה כלכלית, התיעלות והתרמה:

המשבר הכלכלי ומדיניות רט"ג להתיעלות גרמו לחשיבה כלכלית מתמדת, ליוזמה להתרמות וגיוס משאבים. קיימנו סיורים לתורמים ולקרנות פוטנציאליים. תוצאות פעילות זו היו פוריות ואפשרו לאגף לבצע את רב מטלותיו על פי תוכנית העבודה וההישג הנדרש ומטלות מזדמנות נוספות, המאמץ יימשך גם ב-2004.

ט. מגמות מרכזיות ל-2004:

1. קיום קורס מדריכי סביבה (תו תקן) תגבור צוותי מורות חיילות/שנת שירות ושירות לאומי.
- הפקת שתי חוברות לשני אתרים כסביבות לימוד חוץ כיתתית (שמורת עין אפק + גן לאומי ירקון).
3. הפקת שתי חוברות שיווק לשני מרכזי חינוך והסברה (ירקון וחוף ורמון).
4. הרצה לשני מרכזי חינוך והסברה + מרכז חינוך אקולוגי (גליל עליון + ערד + מה"ד אקולוגי ירקון).
5. הפקת חומר בעברית ובערבית בנושאי טבע מורשת וסביבה.
6. קיום קייטנות בקיץ לתלמידים בדגש סביבתי.
7. פעילות בקרב מכינות קדם צבאיות ברחבי הארץ.
8. השתתפות באירועי 40 שנה לרט"ג.
9. הפקת חומר ודגש לנושא המים – זכות הטבע והאדם למים, מינים פולשים.
10. הרחבת פעילות במסגרת פרויקט קשר (קשר אתר-קהל/קהילה).

י. סיכומי ימי הדרכה ומודרכים ב-2003:

הסיכומים מתייחסים להדרכות שבוצעו על ידי תשעה מרכזי חינוך והסברה. הסיכום כולל הדרכות פנימיות שבוצעו עפ"י הזמנת גורמי רט"ג בתשלום והדרכות חיצוניות שהוזמנו על ידי גורמים מחוץ לרשות בתשלום והדרכות ללא תשלום.

ימי הדרכה:

ימי הדרכות חיצוניות	2,847 ימים
ימי הדרכות פנימיות	1,819 ימים
ימי הדרכות ללא תשלום	573 ימים
כלל ימי הדרכה ב-2003	5,239 ימים
מס' מודרכים:	

מס' מודרכים (הדרכות חיצוניות) 96,230

מס' מודרכים (הדרכות פנימיות) 231,499

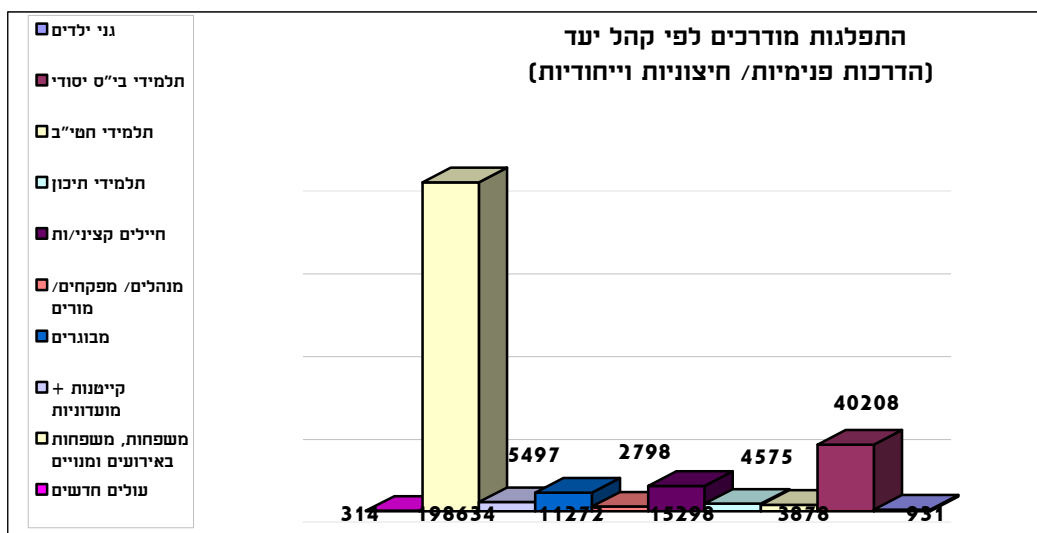
מס' מודרכים (הדרכות ייחודיות ע"י מורות חילות) 13,019

מודרכים 340,748

כלל המודרכים ב- 2003

התפלגות מודרכים לפי קהלי יעד (הדרכות פנימיות/חיצוניות וייחודיות)

גני ילדים	931 מודרכים
תלמידי בי"ס יסודי	40,208 מודרכים
תלמידי חטי"ב	3,878 "
תלמידי תיכון	4,575 "
חיילים קציני/ות	15,298 "
מנהלים/מפקחים/מורים	2,798 "
מבוגרים	11,272 "
קייטנות+מועדוניות	5,497 "
משפחות, משפחות באירועים ומנויים	198,634 "
עולים חדשים	314 "

הסברה

חשיפת פעולות הרשות ועמדותיה:

הפעילות שהתבצעה כללה הודעות לעיתונות, סיורי עיתונאים, מסיבות עיתונאים, הכנת ניירות עמדה והפצת חומר מקצועי, תחקירים עיתונאיים.

שיתוף הציבור:

נוצרו קשרים עם ארגונים ציבוריים "ירוקים" ואחרים במאבקים הקשורים לשמירת הטבע והמורשת. מביניהם - החברה להגנת הטבע, צלול, המצפה התת ימי באילת, חיים וסביבה, המשרד לאיכות הסביבה, מע"צ, משרד התיירות, הרשות לשיקום האסיר, משרדים ממשלתיים אחרים.

הטמעת הרשות במודעות הציבור:

חיזוק מעמד הרשות כגוף יוזם, מגיב, נוכח ומשפיע בתחומי התיירות, הסביבה, הטבע והמורשת באמצעות מוקד התנועה, חיזוק הקשר עם כתבי תיירות וסביבה, מאבקים ציבוריים בנושאי מים, השבות, דורסים, ותגליות ארכיאולוגיות.

צוותי הסברה:

מיסוד הפעלת צוותי הסברה בכל המחוזות וחיזוק הקשרים של הצוותים עם קהלי היעד במחוז. גיבוש תוכנית עבודה ובניית נהלי עבודה, כולל דפדפות לאתרים פתוחים, קשר עם קהלי יעד - שולחן קוליס, מבצע מטוסי אולטרא לייט, עולים חדשים, דוברי ערבית, הכנת מוצרי הסברה שונים כגון מניעת נזקים לחקלאות, עופרי צבאים, נשרים ודורסים אחרים, צבי ים.

הטיפול בפניות הציבור

תהליך הטיפול בתלונות הציבור נבנה והתמסד באופן מסודר ושיטתי, בלשכת המנכ"ל, בהליך עבודה מסודר לקבלת התלונות, רישומן ומעקב אחר הטיפול בהן. בתום כל שנת עבודה מתפרסם דו"ח שנתי שהוא פרי איסוף כלל הנתונים על התלונות, עיבודם וניתוחם לשם הסקת מסקנות והמלצות לשיפור הליקויים. הדו"ח לשנת 2003 משרת שלוש מטרות עיקריות - הצגת מצב סך-כל התלונות שהתקבלו בנושאים והיחידות, גזירת המלצות תיפעוליות לשיפור ולתיקון ליקויים, סימון מוקדי בעיות לגיבוש סיוע נקודתי במתן פתרון לבעיות. התקבלו 232 סה"כ תלונות בנושאי מינהל, התנהגות ותחזוקה, וכולן נבדקו והמתלוננים נענו. לגבי תלונות רבות הופקו לקחים ברמה האישית והאירגונית.

ריכוז דו"ח תלונות הציבור לשנת העבודה 2003

סוג	מטה	צפון	מרכז	יו"ש	דרום	אילת	סיירת	סה"כ
מינהל	7	13	12	0	5	1	0	38
שירות	9	21	5	1	6	0	0	42
תחזוקה	8	53	27	2	5	1	0	96
התנהגות	9	14	6	4	13	0	0	46
בטיפול	0	0	10	0	1	0	0	11
סה"כ	33	101	60	7	29	2	0	232

ארגון וניהול כח-אדם

השנה היתה התמקדות בהסדרה והשוואת תנאים לעובדים. השלמת מערך נהלי העבודה הפנים ארגוניים במטה ובמחוזות והטמעתם במערכת. המשך טיפוח תרבות שירות ברשות. שיפור השירות על-פי סטנדרטים איכותיים ואחידים והטמעתם במערכת.

מחוזות הרשות**מחוז הצפון****מנהל המחוז**

מחוז צפון השלים בשנת 2003 את הטמעת תהליך השינוי הארגוני שכלל את שינוי גבולות המחוז ומרחביו והחלפה של מנהל המחוז.

במהלך השנה פעל המחוז לחיזוק המבנה הארגוני החדש ושיפור תפקידו, בנוסף הושקע מאמץ מרכזי באיתור וקידום שיתופי פעולה הן עם גופים ציבוריים מקבילים והן עם רשויות מקומיות מתוך כוונה ליצור מכפלות כוח לקידום אינטרסים משותפים.

המחוז פתח שלושה אתרים חדשים לביקורי קהל בתשלום: פארק שניר (חצבני), נחל תנינים ונחל עמוד.

בנוסף התקיים מאמץ מתמיד לשיפור וחיזוק יכולות האכיפה והפיקוח.

מצ"ב סקירה של תחומי המקצוע ומרחבי המחוז.

סגן מנהל המחוז

* תשתיות:

במהלך שנת 2003 המחוז טיפל במאות תוכניות תשתית מתוך מגמה למזער את הנזקים לטבע ולנוף כאשר הפרויקט המרכזי הנו גדר ההפרדה בקטע סאלם-הר אבנר. בנוסף התקיים פיקוח תשתיות שוטף על קושי תשתיות והולכה של חשמל מקורות ובזק.

* נזקים מחיות בר לחקלאות:

במסגרת המחוז מופקים מאות היתרים לטיפול בנזקי חקלאות מתוך מגמה להקטין את החיכוך בין חיות הבר לחקלאים במסגרת זו טופלו נזקי חקלאות של חזירים, ציפורי שיר, עופות להקניים (עגורים, קורמורנים וכו') והתקיימו מספר מפגשים עם חקלאיים וציידים.

טיפול בנזקי חקלאות מחזירים, ציפורים, קורמורנים, עגורים ומפגש עם חקלאיים.

* בטחון ובטיחות:

במחוז מאות ק"מ של שבילי הליכה ונסיעה בתוך שמורות טבע וגנים לאומיים שעל הרשות חובה לתחזקם. בנוסף התקיים מאמץ מתמיד להעלות את רמת הבטחון באתרי המחוז בכפוף להנחיות המשטרה.

אקולוג מחוז הצפון:

סקרים ומחקרים:

סקר קינון נשרים: נערך סקר קינון דורסים, תוך דגש על נשרים. מתוך 54 קינונים במרץ 2003, פרחו 43 גוזלים. כמו כן נערכה, זו השנה החמישית, ספירה כוללת ארצית של נשרים. במחוז צפון נספרו 218 נשרים.

ספירת צבאים: בגולן נספרו 202 צבאים, ברמות יששכר - 1363, ברכס נפתלי - 58 ובגלבוע - 299 צבאים. בעקבות מגמת הירידה הנמשכת בגולן זה מספר שנים, בוצע וסוכם מחקר לברור סיבות הירידה.

מסקנה מן המחקר היא כי הטורפים הם הגורם המכריע בירידת האוכלוסייה. המחקר נמשך בתחום של בדיקת איזוטופים יציבים לאיתור יחסי טורף - נטרף. בוצעה פעולה של דילול כ- 800 תנים וטיפול חלקי בהסדרה של הטיפול בפסדים.

זאבים: נמשך ניטור בגולן, רמות יששכר וגלבוע וביצוע ממשק למניעת טריפות עפ"י תוכנית.

סקר לוטרות: התבצע בשיתוף עם החלה"ט.

אזור הצפת החולה: נמשכים המחקרים המתבצעים על ידי אנשי המחוז בנושא הצומח, הביומסה והעופות.

חורש אלונים: נמשך ניסוי דילול ביער מסעדה.

סקר סלמנדרות בתל דן: מתבצע באופן סדיר במסלול קבוע. סוכם והוכן דוח לפרסום ב-2004.

סקר עטלפים: התבצע בקיץ בשיתוף עם החברה להגנת הטבע.

השבה ואישוש מינים:

יחמור פרסי בנחל כזיב: יש כיום כ- 100 פרטים משוחררים לטבע. החלה התפשטות מעבר לנחל כזיב צפונה ומזרחה. המעקב אחריהם נעשה על ידי צוות המחוז. סוכם דוח ע"י שירלי בר-דוד.

עיט ניצי: בחיבר כרמל מתקיימת פעילות בנושא עידוד דורסים, בכלל זה גרעין רבייה לעיט הניצי. לראשונה בעולם, בקע גוזל עיט ניצי בשביה.

ממשק:

הגיעו לכלל גמר 3 תוכניות ממשק לשמורות וגנים, כ- 35 תוכניות לשמורות טבע וגנים לאומיים בהכנה.

חודשו כ- 30 הסכמי רעייה בשמורות טבע וגנים לאומיים ונחתמו 8 חדשים.

הוכנו הנחיות לתכנון ממשק למים (TOR) – תמסח, שמורות הנעמן.

נעשית פעולה מבוקרת של גירוש והאכלה של עגורים בעמק החולה. הפרויקט המוצלח היה בשיתוף פעולה פורה בין הרשות, החקלאים והחלה"ט והביא למניעת נזק, תוך השארת כמה אלפי עגורים בעמק החולה.

נעשית פעולה מבוקרת לגירוש של קורמורנים מבריכות דגים, בעמק בית שאן ובעמק החולה.

אדמוניות החורש: התחיל יישום מחקר לאישוש האוכלוסייה ע"י דילול החורש.

שושן צחור: בוצע יישום מחקר לאישוש האוכלוסייה ע"י דילול החורש. דו"ח מסכם בהכנה. השתלמויות:

התקיימו 2 השתלמויות מחוזיות בתחום האקולוגי

מתכנת סביבתית מחוז הצפון:

תכנון שטחים פתוחים וקידום סטטוטורי:

מחוז צפון התמקד בשנת 2003 בהכנה וקידום תוכניות מפורטות לשמורות טבע וגנים לאומיים ברמת הגולן, בגליל העליון ובגליל התחתון תוך מתן דגש מיוחד על תכנון שטחים פתוחים בהיקפים נרחבים. נושא זה בא לידי ביטוי בשיתוף פעולה בין קק"ל לרשות, תוך השקעת מאמץ תכנוני רב בתיאום תוכניות והטמעת היעדים של הרשות בתוכניות רחבות היקף שיזמה קק"ל לשטחי היערות ולמרחבים הפתוחים המקיפים אותם.

המחוז יזם את הכנתו של מסמך מדיניות מנחה לשטחים הפתוחים ברמת הגולן, במטרה לבחון את היקף השטחים ואיכותם, ולהצביע על מגמות תכנון רצויות בהתאם לעקרונות של פיתוח בר-קיימא. המסמך זכה לתמיכה של המועצה האזורית גולן וקק"ל, והוא יכול להוות מצע תכנוני מנחה לקראת קידום תכנון מתארי ומפורט לשטחים הפתוחים ברמת הגולן בשנים הקרובות.

אזור חוף הכרמל זכה גם הוא לטיפול אינטנסיבי ברמת התכנון המפורט. בועדות התכנון נדונו שתי תוכניות של הרחבת פארק הכרמל – נחל מהר"ל וכלח גלים, תוכניות לשימור החוף והחולות - חוף גלים וחרובי קיסריה, וכן בתי גידול לחים – ברכת תמסח, ביצת נחל דליה ושפך נחל דליה. כחמש תוכניות נוספות הוכנו ונשלחו לוועדות. המחוז השקיע מאמץ משפטי ותכנוני רב בקידום תוכנית לגן לאומי הר שוקף, כחלק מהרחבת פארק הכרמל, וזאת במסגרת הדיונים בעשרות התנגדויות שהוגשו לתוכנית זו.

אזור הגליל התחתון, המהווה מסדרון אקולוגי חשוב, טופל במסגרת תוכניות גדולות, המשמרות רצף של שטחים טבעיים ואיכותיים בלתי מופרים, באזור שמורת טבע נחל יששכר והר יבניאל, בהיקף של כ- 20,000 דונם. בגליל העליון הוכנה תוכנית לשמורת טבע ויערות הר סאסא בהיקף של כ- 15,000 דונם.

המחוז עסק גם בלימוד וניתוח ההשלכות הסביבתיות של תוכניות מתאר ארציות להתפלה ולגז טבעי, ותוואים חדשים של הרכבת – רכבת העמק מחיפה לבית שאן, מסילת ברזל מחיפה לנהריה, לכרמיאל ולקריית שמונה. המחוז בחן את הנזקים העלולים להיגרם כתוצאה מביצוע תשתיות אלו בשנים הקרובות, והמליץ על שינוי התוואי ומזעור הנזקים במסגרת הדיונים בועדות המחוזיות צפון וחיפה. המלצות אלו התקבלו ברובן על ידי ועדות אלו והועברו כחלק מהמלצת המחוזיות למועצה הארצית.

מחלקת התכנון של המחוז הכינה במהלך שנת 2003 כ- 60 תוכניות לגנים לאומיים ושמורת טבע המלוות בתשריט, תקנון ונספחים מנחים.

חקר מחוז הצפון:

מחוז צפון כולל ארבעה מרחבים, כאשר בכל מרחב ארבעה אזורי פיקוח.

המחוז נערך בהתאם לתוכנית עבודה בנושא אכיפה ופיקוח תוך התמקדות בטיפול בנושאים הבאים:

חוק הגנת חיית הבר בישראל.

חוק גנים לאומיים ושמורת טבע, ערכי טבע מוגנים - כללי התנהגות בשמורות וגנים.
חוק הניקיון.

חוק נסיעה על החוף 4X4.

כמו כן במהלך השנה בוצעה במחוז הסברה בנושאים הנוגעים בשמירה על ערכי הטבע ע"י מרכזי הדרכה.

רישום פעילות ואירועים במחוז:

מספר דוחות	אפיון העבירה	מספר
176	צייד לא חוקי	
436	פגיעה בערכי טבע	
124	פגיעה בשמורה וגן	
190	כללי התנהגות	
35	נסיעה על החוף	
197	חוק הניקיון	
618	אזהרות בנושאי שמירת טבע	
1,776	סה"כ דוחות / אירועי אכיפה	

השתלמויות:

במהלך השנה התקיימו מספר השתלמויות בנושא הכשרת פקחים, חוק ומשפט, רענון, אכיפה נכונה.

ממונה תחזוקה מחוז הצפון:

כללי:

ביצוע עבודת התחזוקה נעשתה לפי תוכנית עבודה מרחבית ותוכנית עבודה של המטה. עבודות התחזוקה כוללות את הפעולות הנעשות בגמר עבודת הפיתוח, פעולות תחזוקה וטיפול לשימור של אתרי הרשות. הנחיות מקצועיות בביצוע עבודת התחזוקה, שילוט, ואחריות צוותי התחזוקה, השתלמויות בתחום המקצועי.

ביצוע: העבודה נעשתה על ידי צוות תחזוקה מחוזי, עובדי תגבור וקבלנים. ביצוע בפועל:

תוכנית עבודת מרחבים בוצעה ב- 2003 90% ממטלות העבודה.

קליטת עובדי הבטחת הכנסה: נקלטו 2 מחזורים - 600 עובדים.

ניקיון שטחים פתוחים. חפירות ארכיאולוגיות - תחזוקה ותפעול אתרים, קולטי קהל.

שילוט: החלפת שילוט לפי תוכנית גן שמורה אחד לכל מרחב. השלמת שלטי בטיחות. השלמת שלטי הכוונה, סימון גבולות שמורה.

תחזוקה מול המטה: כיבוי אש, בטיחות, שימור, ריסוסים.

ממונה אתרים מחוז צפון

נושא הסברה, חינוך ושיווק מחוז צפון:

טיפעול 32 אתרי שמורות טבע ומורשת, הפעלתם במשך כל ימות השנה, פעילות הסברתית, חינוכית, שיווקית והתאמתה לקהלי יעד שונים.

הרחבת קהלי היעד, ע"י יצירת קשר עם מעבירי מסר, ע"י מועצות אזוריות, ראשי ערים, מנהלי בתי-ספר, מוסדות להשכלה גבוהה, מערכת הביטחון: משטרה וצבא, מערכת המשפט, וכמו כן פעילות שיווקית מול סוכני נסיעות, ואלמנטים תיירותיים בסביבה. פעילות הסברתית בקרב ארבעה מרכזי חינוך והסברה במרחב גולן, גליל עליון, גליל תחתון וכרמל.

פעילות הנושאת פרי ע"י 1,500 קבוצות השנה, וכ- 180,000 תלמידים, סטודנטים וחיילים במשך השנה.

פעילות הסברתית בתחום שמורת טבע, ושמירת המורשת. סוגיות שימור – מול פיתוח, העברת מסרים ערכיים לשמורה.

העבודה מתבצעת תוך כדי העברת מסרי הסברה ע"י מרכזי חינוך והסברה, דרך פעולות שיווקיות במסגרת משרד החינוך, וקהלי יעד נוספים, ופיתוח מוצרים בעלי קשר – תוכני לנושא.

נושאים מטופלים: היחמורים והשבה: קטיף זעתר - הסברה פעולות במשך השנה. הפעלת אתרים ושמורות במסגרת חגי-ישראל ובהתאמה תוכנית לשמורה, לאתר ולזמן: פסח – שבועות – סוכות.

אירועי סתיו, אביב, חורף וקיץ.

הפקת פסטיבלים ייחודיים: פסטיבל חווית המשנה בציפורי, לטיול עם התנ"ך במגידו,

אורות במערות – בג"ל בית שערים,

פסטיבל השולטאן – במצודת נימרוד.

אירוע שבוע אהבה לטבע, למים ולסביבה.

הפקת שישי-תרבות אירועים ייחודיים, באתרי מורשת, ויציאת תכנים אומנותיים לאתרים כגון: לילות קיץ קסומים בתיאטרון גן לאומי ציפורי.

הצגת אומנויות לעם – תיאטרון מחודש גמלא.

תזמורת אנדלוסית – תיאטרון גן לאומי בית שאן.

אירוע אומנים – גן לאומי קיסריה.

מתוך אמונה של: לימוד המביא לידיעה, ידיעה לאכפתיות, אכפתיות לאהבה, ואהבה לשמירה.

מנהל מרחב גולן:

פיקוח ואכיפה:

פלישות לשמורות בניאס, חרמון והר שיפון הופסקו ונפתחו תיקים.

פיקוחי ציד יזומים נערכו ע"י פקחים אזוריים, פקחים מתגברים ועובדי אתרים.

סריקות אחר מלכודות תאילנדים נערכו וכן 2 מבצעי הסברה גדולים עם מתורגמן.

מבצע ניקיון גדול בוצע ביער מסעדה בדגש גזם וגרוטאות רכב.

קליטת קהל והדרכות:

באתרי המרחב שבתשלום נקלטו כ- 800 אלף מבקרים שהכניסו כ- 11 מליון ₪.

סיורי שקיעה ופסטיבל חצר הסולטן בקלעת נמרוד תרמו לקליטת קהל מרובה והעשרת חויית הביקור באתר.

פעילות חוויה חופרת בתל דן בעיקר בקייטנות הקיץ.

בתי ספר אביטל, מצפור, דליות ומבוא גליל נוספו כלקוחות מה"ד.
נמשך פרויקט "קשר" במסעדה ועין קניה.
סה"כ 460 ימי הדרכה חיצוניים למרכז חינוך והסברה.

פיתוח ותחזוקה:

שודרגה הדרך למשושים.

גשר חדש ושיפוץ קופת המפל בבניאס.

פרגולה בתחנת הבשורה בכורסי.

שודרג ונוסף שילוט באתרים הפתוחים.

תוקנו נזקי השיטפונות במסלול הטיול.

נזקי חקלאות ואקולוגיה:

נמשך הטיפול בטריפות הזאבים. נורו 46 זאבים. חלקות מיגון נוספו.

בחלק מהמאמץ לצמצום הפחיתה בכמות הצבאים בדרום הגולן, נורו 750 תנים והוסדרו נקודות להשלכת פסדים.

מספר הצלחות קנוני הנשרים בגמלא – פחת.

שנת שפע גשמים – נפתח המגוף במורד מאגר שעבניה המדמה שיטפון בנחל דליות דרומי.

הוצבו קופסאות עטלפים במעיינות הבניאס.

תכנון:

מאמצים רבים נעשו לאישור תכניות בועדות התכנון.

הוכרז גן לאומי מצודת נמרוד.

נפתח מסמך עקרונות תכנון הגולן.

מרחב כללי:

הועמק הקשר פיקוח – אתרים.

הוטמעה עבודתה של אקולוגית המרחב.

מרכז חינוך והסברה עבר לגולן (בסוף השנה).

מנהל מרחב גליל עליון:

שנת 2003 אופיינה בעיקר במעבר לעבודה במרחבים וקיבלה ביטוי לכך בכל התחומים:

תכנון אזורי התקיים תהליך שיתוף ותכנון עם קק"ל, הוגשו תכניות על כל המרחב חלקם משותפות קק"ל וחלקם ע"י הרשות כמו כן הוכרזו 4 שמורות: הר יחמור, בריכת מנור, הר סנה וחוף ראש הנקרה.

פיקוח ואכיפה הושם דגש על פיקוח ימי ושמורות ימיות, מבצעים של צייד לא חוקי בעיקר בגליל מערבי כנגד צייד לא חוקי של שלוים.

הדרכה והסברה הוחל פרויקט קשר עם תלמידי חטיבת ביניים בבית ג'אן לחיזוק קשר עם אוכלוסייה בחיכוך.

הוקם מה"ד חדש בגליל עליון.

קליטת מבקרים – נפתחו 2 אתרים חדשים ומוסדרים לרווחת הקהל: נחל שניר ונחל עמוד.

השבת בעלי חיים המשך שחרור יחמורים בנחל כזיב, שוחררו 11 פרטים ב- 2003 מתוך כ- 130 פרטים המצויים בטבע.

מנהל מרחב גליל תחתון ועמקים:

המרחב עסק במגוון רחב של פעולות בתחומי תכנון, אכיפה ופיקוח, הסברה ועוד. להלן מספר דוגמאות:

גן לאומי בית שאן – סיום עבודות מבואת כניסה.

גן לאומי חמת טבריה – הכשרתו לביקור בלילה, ביצוע עבודת תאורה לשביל ולבית הכנסת.

גן לאומי כפר נחום – תיקון מזח שניזוק עקב סערות בכנרת, ביצוע אירועים בחגים להגברת הערך למבקרים באתר.

גן לאומי בית אלפא – סיום עבודות הכשרת האתר לביקור מוגבלים כולל שיפוץ השירותים. מוזיאון ארכיאולוגיה גן השלושה – יצירת מערכי הדרכה ופעילות לבני נוער.

גן לאומי ציפורי – פתיחת מבואת הכניסה לגן והכנסתה לשימוש, פתיחת חנות מזכרות ומוצרי רשות באתר, ביצוע הנגשת מוגבלים למספר שבילים באתר. ביצוע אירועים בחגים להמחשה, הגברת העברת המסרים למבקרים באתר.

גן לאומי מעין חרוד – שיפוץ מקלחות והכשרת האתר כחניון לילה לבני נוער.

גן לאומי כוכב הירדן – שיקום הגן והאתר, שיפור השילוט, פתיחת מזנון ונקודת מכירה של מוצרי רשות.

שמורת טבע עין אפק – ארגון פסטיבלים בחגים להעצמת ערך הביקור בתכנים של שמורת טבע ובתי גידול לחים. ביצוע ביוטופים מקצועיים לבתי ספר מהאזור. שדרוג השמורה לביקור מוגבלי תנועה, יצירת שת"פ עם עיריית קריית מוצקין.

טבריה – הידוק הקשר עם התאחדות בתי המלון בעיר ומחלקת תיירות בעירייה.

תשתיות – ליווי פרויקטים של תשתיות במרחב: כביש 79, כביש 60, קווי חשמל, ביוב ומים, מיזעור הנזקים ושיקום נופי של העבודות.

פיקוח על עבודות הקמת גדר הפרדה – ליווי פרויקט הקמת המכשול בקטע שבין סולם לנהר הירדן, בחירת התוואי המתאים, העתקת עצים וערכי טבע נוספים (אירוסים, חצבים, רקפות, חלמוניות ועוד) מהתוואי לשטח שמורת הטבע בגלבע, פיקוח צמוד על הקבלנים שמבצעים את העבודה, ייעוץ למשהב"ט לטיפול בעודפי חפירה ומזעור הנזקים הנופיים כתוצאה מהעבודות, שיקום נופי של עבודות הקמת הגדר.

ניטור אוכלוסיות וביצוע ספירות בע"ח במרחב כמו: צבי א", קורמורן גמדי, קורמורן גדול, אנפות לילה.

ביצוע ממשק למזעור נזקי זאבים למגדלי הבקר, כולל לכידה ומשדור של מספר פרטים ודילול מבוקר של פרטים באזורים בהם מתבצעות טריפות.

ביצוע קליטת קהל בשטחים הפתוחים ארבל, נחל תבור, גלבע, נחל צלמון, קניון שגור. בדיקה וייעוץ לעשרות פרויקטים של תשתיות במרחב.

יצירת תשתית לשת"פ עם רשויות מקומיות כמו: עיריית בית שאן, מ.א. עמק הירדן, ג"ת, בקעת בית שאן, משגב ועוד.

מנהלת מרחב כרמל:

שנת 2003 הייתה שנת עבודה ראשונה של מרחב כרמל ולכן חלק גדול מהזמן הוקדש לבניית זהות מרחבית, הכרות עם העובדים במרחב ועם האתרים והשטחים הפתוחים.

בניית קשרי עבודה מול גורמים חיצוניים המקבילים למרחב, גיבוש עבודת צוות, הטמעת עבודת האקולוג המרחבי ועבודת מרכז ההדרכה מול המרחב.

בשנה זו התרכזת עבודת המרחב במספר תחומים מרכזיים:

קליטת קהל:

פתיחת אתר קולט קהל חדש בחוף הכרמל - שמורת טבע נחל תנינים.

פתיחת חניון נוסף בכרמל לקליטת קהל - חניון האגם.

חינוך והסברה:

נבחרו שתי אוכלוסיות יעד לבניית מסגרות עבודה לטווח ארוך: הדרוזים בכרמל

בניית פרויקט קשר בכרמל, נוצרו קשרים עם כל הגורמים הרלוונטיים ונבנתה מסגרת עבודה.

תושבי ג'סר א זרקא - הידוק הקשר בין אתר תנינים וקהילת ג'סר.

בנוסף המרחב שם לו כיעד בשנה זו להטמיע את פעילות מה"ד כרמל בנושאים מרכזיים בהם עוסק המרחב, ולהיות כלי עזר הסברתי וחינוכי מרכזי בעבודת המרחב.

שמירה על מקרקעי הרשות:

סוגיית הכרמל - טיפול בהתנגדויות לתוכנית הר שוקף, בעיות מקרקעין והכשרות שטח בלתי חוקיות בכרמל.

מיצוב וגיבוש המרחב וכוח האדם בו:

גיבוש עבודת צוות, טיפוח העובדים והמשרד המרחבי. מפגשי צוות חודשיים.

יחסי מרחב וגורמי חוץ מקבילים:

השתלבות בגורמי תכנון אכיפה וכ"ד, מקבילים למרחב, הידוק הקשרים עם מועצות אזוריות במרחב. בעיקר חוף הכרמל וזרעאלים. עיריית חיפה ועיריית דליה עוספא.

אכיפה:

פיקוח ייזום - המרחב התמקד בשני תחומים מרכזיים בתחום האכיפה:

אכיפת איסור קטיף הזעתר באזור רמת מנשה, יועד לכך פקח ייעודי ואכיפה מוגברת בסופי שבוע. אכיפת חוק איסור הנסיעה על חוף הים, בסיוע ושיתוף משטרת ישראל ומתנדבים.

סטטוטוריקה ותשתיות:

טופלו במהלך השנה כ - 35 תוכניות בשלבים שונים לקידום שמורות וגנים במרחב.

בנוסף, המרחב היה עסוק במתן התייחסות ופיקוח לכ- 100 תוכניות להעברת תשתיות שונות בתחום המרחב- חשמל, בזק, קווי ביוב, אנטנות ועוד.

ממשק:

עבודות שימור וסקר בתל דור.

קידום פרויקט פורשים כנף בכרמל בדגש החי בר.

הסדרה של הסכמי רעייה בכרמל.

שיקום בית הגידול הלח בשמורת בלפוריה.

ביצוע המלצות תוכנית הממשק לשמורת עין ארובות.

ממונה פיתוח מחוז צפון:

מערכי כניסה לשמורות קולטות קהל: הוסדרו שלושה מערכי כניסה: שמורת נחל תנינים שמורת נחל עמוד (מערך זמני), שמורת נחל שניר.

פיתוח אתרים נקודתיים: מיצפור קרן נפתלי, מיצפור הר ברקן (חלקי), מערכת שבילים + מיצפור מפל סער. חניות + שבילים מג'רסה.

הנגשת נכים:

מערת קשת שביל נכים + תצפיות.

פארק שניר שביל נכים.

מפל סער שביל נכים + תצפית.

ציפורי שבילי נכים.

שמורת עין אפק – שבילי נכים.

נחל תנינים – שבילי נכים.

מגידו – שביל לניקבת המים.

שימור ארכיאולוגי:

בניית סככה להגנה על הארמון הכנעני בתל חצור.

עבודות שימור בסוסיתא.

שימור מבנה המבטשה בנחל עמוד.

עבודות שימור בשער הכנעני תל דן.

עבודות שימור בסכר נחל תנינים.

שימור פסיפסים כורסי, ציפורי.

המחשה:

בניית תחנות שמע בבית שאן.

שלטי המחשה כפר נחום.

בניית דגם מפעל המים ציפורי.

שלטי המחשה (זמני) נחל תנינים.

מזנונים וחניות:

שדרוג חנות נחל מערות.

חנות בציפורי.

חנות כפר נחום.

מזנון בפארק שניר.

מזנון חורשת טל.

מזנון עין אפק.

תוכניות לביצוע:

חורשת טל חניון לילה + אגם רחצה.

שמורת החולה שדרוג מערך כניסה + מזנון.

מערך כניסה מג'רסה.

מערך כניסה ארבל.

שביל תלוי בניאס.

חרבת שללה חניון לילה + (ביצוע חלקי).

אכזיב חניון לילה + מסעדה.

הבונים שדרוג חוף רחצה + מערך כניסה.

מחוז המרכז

כללי:

מאפייני מחוז מרכז

אפיון מספר 1: צפיפות אוכלוסייה

בתחום מחוז מרכז מרוכזים כ- 80% אחוזים מכלל אוכלוסיית ישראל ומעובדה זו נגזרות ההשלכות על מכלול פעילות המחוז במגוון תחומים.

נגזרות ומשמעות אפיון מספר 1:

לחצי פיתוח אדירים ודרישה לקרקעות זמינות הן לצרכי בינוי והן לצרכי תשתיות הנדרשות לאוכלוסייה (כבישים, מסילות רכבת, קווי מתח גבוה, מים, סילוק פסולת). סמיכות גדולה של אוכלוסייה (סיכון וסיכוי) לשמורות וגנים. פגיעה רבה בשמורות וגנים בגלל נוכחות קרובה ואינטנסיבית של אוכלוסייה. נזקים ומטרדים של חיות בר באיזור מחיית אדם. צורך בריאות ירוקות משמעותיות, עבודה מול מוסדות תכנון.

הרס וקיטוע בתי גידול

תחרות על לב הקהל עם יערות קק"ל ואטרקציות רבות במגזר העירוני והעסקי. אינטנסיביות אכיפה ופקוח תוך חיכוך עם קהל רב.

אפיון מספר 2: מאפיינים פיסיים

מעט שטחים שמורים גדולים (הרי יהודה, ירקון, חולות) לצד שטחים קטנים רבים בהם שמורות קטנות של 1-5 דונם.

שטח חוף שרובו, ללא הקטעים העירוניים, גנים ושמורות. מיני צמחים ובעלי חיים פולשים המלווים את פעילות האדם.

נגזרות ומשמעות אפיון מספר 2:

התמודדות קשה עם ממשק שמורות טבע וגנים לאומיים קטנים הן בהיבטי ממשק ביולוגי והן בהיבטי ממשק אכיפה וניהול השטח.

ממשק של מינים פולשים ובראשם השיטה הכחלחלה הדוחקת מיני צמחי בר מקומיים רבים, ומינים נוספים.

אפיון מספר 3: נתונים גיאופוליטיים

השתרעותו של המחוז בסמיכות לקו התפר.

אחריות על שטחים מרכזיים בירושלים הכוללים את אגן העיר העתיקה.

משמעויות אופרטיביות לעבודת מחוז מרכז

הכרזת גנים ושמורות -

איתור וקידום הכרזות גנים לאומיים ושמורות טבע ב- 5 ועדות מחוזיות וכ- 50 ועדות מקומיות. זוהי למעשה זירת ההתמודדות המרכזית של המחוז על מכלול עובדיו.

פיתוח גנים ושמורות -

הרחבת הקיים כדי להוסיף עניין ואטרקציה תוך הגדלת מספרי מבקרים בכפוף לכשר הנשיאה של האתרים.

פיתוח אתרים חדשים כדי לפזר לחצי נשיאת קהל, ניתוב תנועת הקהל לאזורים פחות רגישים ולקבל תמיכת ועדות תכנון להכרזות

הגנה על גנים ושמורות - פעילות אכיפה אינטנסיבית, חינוך, הסברה, קשרים עם הקהילה, גיוס מתנדבים.

חינוך - מערכת החינוך, משפחות, אוכלוסיות נקודתיות

הסברה - מחליטנים, נושאים ספציפיים (צבי ים, השבת חיות בר), קהלים ייחודיים, קהל רחב

ריאות ירוקות - הכרזה, שמירה ותיחזוק שוטף של שטחים פתוחים המצויים בלחץ כבד של מבקרים.

ניהול גנים ושמורות "קולטי קהל" - התמחות בקליטה, אינטנסיביות בפעילות חינוך וקשרי קהילה, ניצול הפוטנציאל הכלכלי, פעילות שיווקית והפקת אירועים ערכיים למשיכת הקהל

שמירה על מגוון מינים – פעילות שמירה ואכיפה, טיפוח בתי גידול (בריכות חורף, ורכרים, חולות), בנייה ויישום תוכניות מימשק.

תשתיות – טיפול בתוכניות ממלכתיות ופרטיות תוך שמירה על פיתוח בר קיימא ומזעור הפגיעה תוך כדי ביצוע העבודות.

נזקי חקלאות ומטרדי בע"ח – העברת מידע, סיוע ותמיכה לחקלאים תוך שמירה על חיות בר בדגש על דילול עורב אפור כמזיק מרכזי לאוכלוסיית חיות הבר ונזקי חקלאות. טיפול במטרדי בע"ח בקרב האוכלוסייה תוך כדי הסברה.

תכנון איזורי וקידום סטאטוטורי

כללי:

7 גנים ושמורות הוכרזו!

3 גנים לאומים – חוף פלמחים, מערות סמך, צור נתן

2 שמורות ימיות – אבטח דרום וצפון

2 שמורות טבע – נחל מאיר, גבעת כלניות.

6 תוכניות אושר למתן תוקף.

6 תוכניות נדונו בוועדות התכנון.

6 תוכניות הוגשו לוועדות התכנון לאחר הערות לשכת התכנון.

התקיימו 7 סיורים לגורמי תכנון.

לא התקבלו הסכמי הרשאה חדשים.

פיקוח ואכיפה:

נתוני רישום אירועי אכיפה לפי מרחבים לשנת 2003:

חודש	מרחב שרון	מרחב יהודה	מרחב חוף	סיירת	כללי	סה"כ לפי חודשים
ינואר	3	2	3	1	3	12
פברואר	1	2	2	-	1	6
מרץ	2	1	1	-	2	6
אפריל	4	4	1	-	3	12
מאי	2	3	2	-	1	8
יוני	7	2	5	2	7	21
יולי	4	1	1	-	9	15
אוגוסט	6	5	3	-	6	20
ספטמבר	4	1	1	2	2	10
אוקטובר	3	1	4	-	1	9
נובמבר	-	2	1	3	2	9
דצמבר	5	3	3	1	1	13
סה"כ	40	27	27	9	38	141

התפלגות לפי רישום אירועים במחוז:

68	תיק רגיל
51	ברירת משפט
23	אזהרה
11	צווי חיפוש
0	צווי מעצר

פיקוח תשתיות:

במהלך שנת 2003, פעלו במחוז מרכז ארבע פקחי תשתיות, אשר ביצעו פיקוח וליווי צמוד של עבודות תשתית בתחומי גנים שמורות ושטחים בעלי רגישות נופית וערכית.

להלן רשימה של העבודות העיקריות אותם ליווי פקחי המחוז:

היזם: רכבת ישראל

שידרוג מסילת הרכבת ת"א - ירושלים.

גשר רכבת מעל נחל שילה.

הכפלת מסילת הרכבת וגשר מעל נחל ירקון.

הכפלת מסילת הרכבת וגשר מעל נחל רבא.

הכפלת ציר המסילה ניצנים אשדוד

קו A 1 מודיעין - ים קידוחי בדיקה.

היזם: מקורות

קו שואבה בית מאיר.

קו אורה עמינדב.

קידוח אשתאול - 9.

קידוח עגור - 10.

גידור מתקן מקורות בירקון.

קידוח ניצנים - 8.

קידוח ניצנים - 40.

קו שפד"ן בכורכר רוחמה.

היזם: מע"צ:

כביש 395 סטף עין כרם, הרחבה.

כביש 425 אבו גוש נוה אילן הרחבה.

כביש 396 הדסה עין כרם הרחבה.

מחלף שורש.

הרחבת כביש 4 מחלף פולג.

הרחבת כביש 5 גן לאומי ירקון.

היזם: חברת חשמל

שיקום מנחת בשמורת זיקים.

הטמנת קו 22 KVA בשמורת זיקים.

שדרוג קו עילי בשמורת זיקים.

פירוק קו ישן בשמורת כורכר רוחמה.

הצבת קו חדש בצמוד לשמורת כורכר רוחמה.

הטמנת 4 קווי חשמל בשמורת מבוא אשדוד.

שידרוג קו מתח גבוהה במבוא אשדוד.

היזם: בזק

קו בזק למחנה נחשונים.

קו נס הרים - מטע.

קו גבעת יערים - נווה אילן.

היזם: תש"ן

החלפת צינור קו צובה - עין רפא.

הגנה קטודית חולות זיקים.

שידרוג קו דלק בנחל שיקמה.

תחזוקת צינור בשמורת מבוא אשדוד.

היזם: משרד הביטחון

הקמת מוצב ק - 2 שמורת ניר-עם.

הקמת מחנה נחשונים בשולי נחל שילה.

קו סניקה למחנה נחשונים.

איכות הסביבה

כלבת: בסוף קיץ 2003 נרשמו מספר אירועי כלבת באיזור השרון. בוצע ריכוז מאמץ לירי בחיות בר בסביבות יישובים, תוך גיוס כח אדם מאזורי פיקוח שכנים. במסגרת פעילות זו הושמדו בחודשים אוקטובר - דצמבר 2003 25 תנים, 33 שועלים וחיות בית משוטטות (12 כלבים ו-31 חתולים). חלק מפגרי בעלי-החיים הועברו לבדיקת כלבת בשירותים הוטרינריים ו-6 מהם נמצאו נגועים במחלה. רשות הטבע והגנים מפזרת, בשיתוף עם השירותים הוטרינריים פיתיונות המכילים תרכיב חיסון אוראלי לכלבת במטרה לחסן את אוכלוסיית השועלים והתנים בישראל. במסגרת זו, פוזרו מהאוויר ומהקרקע פתיונות באזור השרון, כולל בשמורת נחל פולג ובגן הלאומי חוף השרון.

ככלל מבוצעת פעילות נגד כלבת באופן שוטף ע"י דילול אוכלוסיות של כלבים, חתולים, תנים ושועלים.

בחצייה השני של שנת 2003, הושקע מאמץ רב בדילול בע"ח באזור השרון עקב התפרצות מחלת הכלבת באזור להלן הנתונים:

סיכום ירי שנת 2003 לפי אזורי פיקוח

מרבית פעילות הירי והדילול מבוצעים ע" הפקחים.

אזור/בע"ח	תן	שועל	חתול	כלב	אחר
הרי יהודה	50	19	7	32	כלבת סוף שנת 2002
פלשת	61	25	12	40	
לכישי עדולם	88	6	16	34	

	45	-----	-----	55	מישור חוף דרומי
כלבת באזור מבצעי ירי	26	25	42	65	שרון ועמק חפר

הדרכה והסברה:

במחוז פועלים 3 מרכזי הדרכה מה"דים מרחביים: איזור הירקון והשרון, איזור הרי יהודה והשפלה ואיזור ירושלים.

בהמלך השנה התקיימו מאוד ימי הדרכה, מיעוטם בהזמנת יחידות הרשות השונות ורובם (466) בהזמנת גורמים חיצוניים.

המה"דים הפעילו גם קייטנות ירוקות בשיתוף המשרד לאיכות הסביבה.

מרכזי ההדרכה מנסים לבסס עצמם וסובלים ממחסור בכוח אדם.

פוטנציאל הפעילות הערכית והכלכלית של מרכזי ההדרכה רחוק ממימוש לאור נגישות האתרים למיליוני תושבים סמוכים ומאות אלפי תלמידים.

המה"דים לוקחים חלק חשוב בפעילות ההסברה המחוזית ופעילות עם קהילות סמוכות.

השתלמויות:

בשנת 2003 נערכו ההשתלמויות הבאות:

הכרת מישור החוף הדרומי – מורשת אדם.

השתלמות רענון אכיפה.

השתלמות תדמית הפקח.

השתלמות מרחב בת יומיים לכל מרחב.

השתלמות סיכום שנה ותוכנית עבודה מחוזית.

עבודות מול צה"ל:

מחנה שפיפון: נוצר קשר ישיר עם מפקדי הבסיס והוכנה תוכנית עבודה לחינוך ושמירת הסביבה בשיתוף מחוז דרום.

מחנה ניצנים וזיקים – מתקיים קשר שוטף הכולל הרצאות, מבצעי ניקיון ותיאום אימונים. בסיס פלמחים -נמשך השת"פ לביצוע שביל טיול נוסף בשטח הבסיס.

יח' עוקץ – מתקיים שת"פ בתאום אימונים והרצאות.

יח' שלד"ג – מתקיים שת"פ לטיפוח שמורת גבעות גד והדרכות מפקדים כחלק מתוכנית ההכשרה.

פיתוח:

שנת 2003 התאפיינה בפעילות פיתוח עניפה שהתבססה בעיקר על תקציבי חוץ: קרן הזהב / הבדולח ותקציבי ביטוח לאומי להנגשת נכים.

להלן עקרי עבודות הפיתוח (אלפי ₪)

הנגשת נכים:

אשקלון ₪ 1,200

בית גוברין 500 (חלק מתקציב כללי של 980) ₪

פארק אפק ₪ 370

מערת הנטיפים ₪ 1,100

עין חמד – הכנת תיק למרכז.

תקציבי קרן הזהב:

1,500 ₪	בית גוברין – אמפיתיאטרון
1,900 ₪	פארק אפק – אגם
2,000 ₪	פארק אפק – מתקני עזר ומשרדים
450 ₪	מקורות הירקון – חניון לילה

שונות:

1,800 ₪	(מימון המשרד לאיכה"ס ורשות הניקוז לכיש/שורק).	שפך נחל שורק
250 ₪	(מימון המשרד לאיכה"ס ורשות הניקוז לכיש/שורק).	נחל אלכסנדר
35 ₪	(מימון קרן עיזבונות).	אשקלון – השער הכנעני

קליטת מבקרים

בניגוד לשנת 2002 שהתאפיינה כשנת ביטחון מעורער דבר שהשפיע במיוחד על שוק התיירות, השתפר מצב ביקורי מטיילים בגנים ובשמורות באופן כללי, ובאופן מוכח באתרים בתשלום דמי כניסה. למרות זאת, בשנת 2002 ביקרו מעל 620,000 לקוחות באתרים שבתשלום במרכז (ועוד כמות לפחות דומה באתרים הפתוחים), זו רמה דומה לשנת 2001.

שנה	בית ינאי	אפולוניה	ירקון	עין חמד	קסטל	עיר דוד	מערת הנטיפים	בית גוברין	אשקלון	סה"כ
2002	144373	11018	141472	76312	16964	124	97535	78376	57749	623923
2001	124226	0	119153	62690	23672		131605	106640	57895	625881

הערות:

*גן לאומי סובב חומות י"ם – עיר דוד עדיין לא פועל בתשלום בצורה מלאה

ההכנסות באתרים אילו הן כ- 6.7 מליון ₪.

ניתוח הנתונים מצביע על כך ש:

אין ירידה בסך כל הביקורים ביחס לשנת 2001!

אין ירידה משמעותית במספר המבקרים.

ירידה של 11% ביחס ל- 2000, אך בניכוי אשקלון, אפולוניה וירושלים הירידה גדולה יותר (21%)

עלויות ביחס ל- 2001 באתרים באפק (47%), עין חמד (22%)

ירידות משמעותיות ביחס ל- 2001: מערת הנטיפים (26%), בית גוברין (27%)

אתרים ששמרו על מספר מבקרים: אשקלון, מקורות הירקון,

יש לקחת בחשבון שהנתונים בפועל גדולים יותר במאות אלפי מבקרים בגלל כניסות ללא תשלום באשקלון להולכי רגל מקומיים ובמחיר חנייה עם קושי בספירה באשקלון ובית ינאי.

שיפור שירות

בשנת 2003 החל מהלך שימשך גם בשנת 2004 לשיפור נגישות למוגבלים באתרים. סביב הנחות היסוד שגם לאוכלוסיות מיוחדות יש זכות לביקור מחד, והחובה לשמור על אופיו של כל אתר מאידך, שמה הרשות בשיתוף מלא עם המוסד לביטוח לאומי, יעד לפעול בתחום זה. הנגשת חוף בית ינאי, מערות הפעמון בגן לאומי בית גוברין, תחילת עבודות במערת הנטיפים, פיתוח חוף גן לאומי אשקלון ואיזור טיול בגן הלאומי, שבילים בחורשת האקליפטוס שבגן לאומי ירקון, הם חלק מהפעילויות.

ממשק שמורות טבע וגנים לאומיים

תיקי אתר: הושלמה תכנית ממשק לשמורת הטבע נחל שילה. טיוטות של תיקי אתר לשמורות הטבע ביצת זיתא, מערת הנטיפים, חולות ניצנים ושיטה מלבינה אשדוד הוגשו לדיון בחטיבת מדע ומתוכן נדונה ואושרה שמורת חולות ניצנים. הוחל בהכנת תיקי אתר לגנים הלאומיים נחל אלכסנדר ובית גוברין ולשמורות הטבע נחל דולב ואירוס ארגמן - בית חנן.

חילופי פקחים אזוריים במחוז עכבו המשך עבודה על תיקי אתר לשמורות קטנות בשרון ולשמורת עינות גיבתון.

רעייה: אחד מהכלים העיקריים לממשק צומח בשמורות טבע הוא רעייה. בתחום המחוז מתבסס ממשק זה בעיקר על רעייה עונתית של עדרי צאן, המגיעים לשמורות ולגנים לתקופת האביב והקיץ, על-פי תכנית מוסכמת.

שיקום בתי גידול: בשנת 2003 הוכשרו בשמורת הטבע עינות גיבתון שתי ברכות מלאכותיות, במטרה לשקם את בית הגידול הלח בשמורה. כן נחפרה בשמורה תעלת ניקוז חדשה המפנה מי נגר עילי מכביש 6 וממסילת הברזל אל מחוץ לשמורה, על מנת למנוע זיהום השמורה בנגר כבישים ושטחים חקלאיים.

בשיתוף עם הקק"ל ורשות נחל ירקון, בוצעה בשטח הגן הלאומי ירקון עבודה לשיקום אקולוגי של הנחל וגדותיו. דוללו עצי אקליפטוס שהתפתחו ללא בקרה על גדות הנחל, הוכשרו שבילי טיול ורכיבה באופניים ונטעו מינים עצים המתאימים לבית הגידול הלח של גדול הנחל.

שתי ברכות עונתיות חדשות הוכשרו במחוז מרכז בשנת 2003 בתחומי הגנים הלאומיים אשקלון וחולדה. תפקודן של הברכות החדשות ייבדק בשנים הבאות.

מחקרים, סקרים וניטור

בעלי חיים

נמשכות ספירות סדירות של חוגלות ותנים במסלולים קבועים במשור החוף, בשפלה ובהרי יהודה. ממצאי ספירת החוגלות מצביעים על עלייה משמעותית במספרן, עקב הפסקת הצייד של מין זה בישראל.

מינים בסכנת הכחדה. בחולות משור החוף הדרומי מתקיימת. זו השנה העשירית, ספירת צבאים. בספירה זו מסתמנת ירידה במספר הצבאים בגוש חולות אשדוד.

בסוף שנת 2002 הוקמה בשמורת הטבע חורש עדולם תחנת מחקר אקולוגי ארוך טווח, בשיתוף עם מדענים מאוניברסיטת בן-גוריון ואחרים. תחנת המחקר, שתשתלב ברשת תחנות מחקר דומות בארץ ובעולם, תהיה הראשונה שתתמקד בשאלות של ממשק שמורות טבע בחבל הים-תיכוני. שנת 2003 הוקדשה לגידור חלקות לטיפול רעייה, ולאיסוף נתונים ראשוניים מהתחדשות החורש לאחר הטפולים.

נזקי חיות בר לחקלאות:

פעילות למניעה והפחתה של נזקי חקלאות ע"י חיות בר מבוצעות באופן שוטף. הנזקים שטופלו השנה כוללים פעילות כנגד:

תנים – טריפת בקר וצאן ולעיסת צנרת השקיה.

חזירי בר – פגיעה בגידול שדה.

נמיות – טריפה בלולים.

דרבנים – פגיעה בחלקות דלעת.

צבאים – אכילת ענבים וגידולי שדה.

ארנבות – פגיעה בגידולי שדה.

יונים – אכילת מזון ברפתות.

עורבנים – אכילת פרי במטעים.

דררות – פגיעה בחמניות.

קאקים – אבטיחים ומזון ברפתות.

עורב אפור – ריכוז מאמץ בעיקר נגד חלקות אבטיח, הושמדו במלכודות כ – 3000 עורבים!
דבר שהעלה באופן משמעותי את תפוקת החלקות שטופלו!

הגנת חיית הבר

צב רך: נמשכו פעולות לטפוח ולעידוד רביית המין בגדות נחל אלכסנדר, במסגרתן נסרקו מידי יום אתרי הטלה מוכרים לאורך גדות הנחל והועתקו כל קיני הצב-הרך לחוות קינים מגודרת בתחום הגן הלאומי נחל אלכסנדר. לקראת תחילת העונה, נחשפו קטעים קצרים בגדות הנחל מהצמחייה הסבוכה שהגבילה את עליית הנקבות להטלה. במהלך העונה אותרו 28 קינים, שכולם הועתקו לחוות הקינים, ומהם בקעו והגיעו לנחל בעונה זו 519 צבונים.

צבי-ים: תכנית ממשק לעידוד רביית צבי-ים נמשכה גם בקיץ 2003. בעונת ההטלה אותרו והועתקו לחוות הקינים 36 קינים של צבי-ים חום ו-7 קינים של צבי-ים ירוק. במהלך העונה שולחו לים 1,748 צבונים חומים ו-564 צבונים ירוקים. בשנה זו, בלט במיוחד היחס הגבוה בין עליות סרק ועליות עם הטלה בחוף השרון. בקטע חוף זה נגרע בהתמדה רוחב רצועת החול שלרגלי מצוק הכורכר, ונקבות צבי-ים אינן מוצאות בו מקום מתאים להטלה. אנו מעריכים שהפגיעה בחוף החולי, המחמירה בשנים האחרונות, גורמת לכך שחוף זה אינו מתאים יותר להטלה של צבי-ים.

במהלך השנה הוכנה תכנית ממשק לשמירת החפרית המצויה, מין דו-חיים, הנתון בסכנת הכחדה במישור החוף בישראל עקב אובדן בית גידולו. מין זה קשור בלעדית לברכות עונתיות שנעלמו כתוצאה מפיתוח.

בשנת 2003 הוקמה בשמורת הטבע נחל שורק מכלאת אקלום להשבת היחמור הפרסי להרי יהודה. השמורה נכללת בתכנית השבת היחמור לישראל, בהמשך לתכנית ההשבות של רשות הטבע והגנים. אכלוס המכלאה ביחמורים הראשונים מתעכב בשל עבודות לשדרוג מסילת הברזל לירושלים.

מחוז איו"ש

כללי:

בשנת 2003 נמשכה פעילותנו במציאות ביטחונית לא פשוטה.

התאמצנו לקיים שיגרת פעילות ואף לקדם את עניני הטבע והמורשת באיו"ש.

בשנה זו הטמענו ויישמנו שינויים אירגוניים ביחידה.

פתחו אתר חדש לציבור הרחב.

מאמצי השיווק, הפיתוח וטיפוח האתרים החלו לתת את פריים-חלה עלייה של אחוזים רבים של מספרי המבקרים באתרים.

גם השנה התרחשה ביחידתנו פעילות מקצועית ענפה ומעוררת הערכה.

מאמץ מיוחד הושקע במזעור הנזקים לנוף ולטבע שנגרמים ע"י עבודות קו התפר.

ייעדי שמירת-הטבע והמורשת באיו"ש:

אכרזת שמורות-טבע וגנים לאומיים.

טיפוח ופיתוח גנים לאומיים ושמורות טבע, חשיפתם והכשרתם לביקורי קהל.

קידום תוכניות ממשק לשמורות וגנים.

קידום מחקרים וסקרים רלוונטים הנגזרים מבעיות שמירת-הטבע והתקדמות תהליכים מדיניים.

הידוק הקשרים עם גורמים אזוריים (מועצות אזוריות, צה"ל, מנהא"ז ומשרדי ממשלה).
 התאמת צווי הממשל (לחוקי שמירת-הטבע והמורשת כפי שנהוגים במדינת ישראל).
 שיפור אחזקת מתקנים והגברת השירות למבקר.
 שת"פ כלכלי עם גורמים אזוריים וממשלתיים ופיתוח מיזמים חדשים באתרי איו"ש.
 הקמת מרכז-הדרכה והידוק הקשר עם הקהילה.
 קידום מקצועי של העובדים, טיפוח והידוק הקשר עם העובדים והבטחת זכויותיהם בהקשר להסכמים מדיניים אפשריים.
 הקמת מערך מודיעין בנושא פיקוח.
 פיתוח שיטות פיקוח ואכיפה המותאמות למצב הביטחוני באיו"ש.

ביקורים באתרים:

האתר	ישראלים	תיירים	סה"כ
קומראן	10,867	33,678	44,545
עיינות-צוקים	24,000	212	24,212
הרודיון	5,371	1,837	7,208
נבי-סמואל	63,414	-	63,414
עין-פרת	6,477	100	6,577
סה"כ	110,129	35,827	145,956

אכיפת חוק:

נושא	מקום	סוג הפעילות
פיקוח על עובדים זרים	גוש עציון, הר חברון ובקעת הירדן	בדיקת מגורים וחלוקת חומר הסברה
פינות חי	אלעזר, כפר עציון אפרת, גוש עציון	התקיימו 6 ביקורות
חילוץ מטיילים	נחל תלכיד, נחל דרגה, נחל תקוע	3 חילוצים
שפיכת פסולת בניין	שמורת-טבע רותם משכיות	שפיכת פסולת בניין
חוק הניקיון	בכל רחבי איו"ש נמסרו	75 דוחות
פגיעה בשמורות טבע	בכל רחבי איו"ש	נמסרו 16 תלונות
גירוש גמלים	בקעת-הירדן ומדבר יהודה	גורשו 22 עדרי גמלים
ערכי טבע מוגנים	ברחבי איו"ש	טופלו 6 אירועים

טיפול בנזקי חיות בר לחקלאות:

המזיק	סוג הטיפול	מס' אירועים
יונים	ירי, הצבת מלכודות, תותח גז	2
עורבנים	מלכודת	1
צבאים	ריסוס בחומר, תותח גז	3

1	תותח גז,	אנפיות בקר
2	ירי, צייד	תנים
2	ירי, מלכודת	שועלים
11	צייד, ייעוץ בהקמת גידור	חזירי בר
3	מלכודת, תותח גז	דרבנים
2	מלכודת, כלוב	נמייה

תחנות האכלה:

מספר פגרים	מקום
הושלכו 69 עגלים, 1 פגר צב ים, 1 פגר סוס, 5 פגרי עיזים	מגדל עוז, קבוץ גלגל, ראס חממה, רוג'ום א- נקה, מדבר-יהודה, נחל קדם, בקעת-הירדן

המלחמה בכלבת:

כלבים משוטטים	תנים	שועלים
590	202	128

ליווי ופיקוח על ביצוע תשתיות:

נושא	מקום
כבישים יהודה	כביש 90, כביש מס' 1, כביש לקידר, צומת הזיתים (זעיים), 60 סיבוב אלעזר, עוקף דהרייה, עוקף זעטרה, כביש 367 גוש עציון האלה.
כבישים שומרון	כביש עוקף יעבד מערב, כביש מס' 5, כביש עוקף ברטעה, כביש 611, כביש 477 בין אריאל בין אריאל לסלפית, דרך מספר 3 לטרון מודיעין, דרך מספר 3 עוקף בית סירא, כביש שקד תענק, דרך 5250 נירית קרני שומרון, דרך אזורית 531 חיבור דו מפלסי בצומת קלקיליה חבלה, כביש מס' 446, דרך 557 כפר צור טול כרם, מעבר דו מפלסי.
קו התפר	סאלם עד אום אל פחם, סאלם עד לשערי תקווה, אל עקבה- קפין, קפין-זיתא, עתיל-בת חפר, סלעית-קלקיליה צפון, ענין ברטעה, זיתא סלעית, פרעון-סלעית, בקעת בית שאן להר אבנר, מלכישוע לבקעת הירדן, תוואי בגלבווע בשמורת נחיל בזק, אלפי מנשה, סאלם ג'למה, עוטף ים צפון,
קווי חשמל	אבנת-עיינות קנה, עיינות סמר, ביתר עילית-נחל רפאים, קו 161 לביתר עילית, קומראן-מצפה שלם, קו ים-המלח, נחל סעיר, ממעלה אפרים לתחמ"ש אריאל, אלוני שילה
ביוב	גוש דולב-טלמון, קווים מחברים נחל קנה 300, 600, 900. אב"מ קרני שומרון.

מכשול קו התפר:

בפרוייקט עוסקים סגן קמ"ט שמירת-הטבע, ביולוג, אדריכלית נוף וארבעה פקחים.

מבוצע פיקוח צמוד על כל העבודות.
 בוצעה העתקה של 100 עצי חרוב בגלבווע.
 בוצעה העתקה של מאות חצבים, חלמוניות ואירוסים.

סקרים ומחקרים:

תחום	נושא	ביצוע
תיקי אתר	תוכניות ממשק לשמורות טבע	3 תיקים
	תוכניות לגנים לאומיים	1 חלקי
ממשק בשמורות טבע	הוצאת חמורים מעיינות צוקים	45 חמורים הוצאו
	דיגום צומח בעיינות צוקים כניטור להשפעת רעיית חמורים	1
טיפול במטרדי יתושים	ריסוסים	0
	גרעין רבייה לנאוויית המלחות	1 - עדיין בהקמה
רישום צומח קבוע		20 חתכים
שיקום בתי גידול לחים		1 - בעיינות צוקים
ספירת בעלי חיים	יונקים צפון ים-המלח	6 ימי ספירה
	יונקים בקעה	6 ימי ספירה
	תנים ביישובי צפון ים-המלח	2
	חגלות במערב שומרון ונחל פרת	12 ימי ספירה
	נשרים	2
	מפקד עופות מים	1
	יונקים נחל דרגה	10 ימי ספירה
	יעלים	1
מינים פולשים	בעיינות צוקים	לאורך השנה
מחנה אקולוגי		4 ימים בנחל דרגה
סקר קינון	עיטים	3 ימי סקר + השלמות
	נשרים	1
סקר חי צומח בקו התפר		2 סקרים
סקר מערות במדבר יהודה		2 ימים
תמיכה באוכלוסיות בר	האכלת נשרים	10 - 15 פעמים
קידום שמורות	בקעה	8 - בעבודה
	צפון ים המלח	5 - בעבודה
השתלמויות מחוז	במהלך השנה התקיימו	8 ימים

טיפול בחיות בר:

שם	אזור
חסידה פצועה, גוזל מצוי, 2 יוני סלע, 2 גוזלי תנשמת, צבי פצוע, צבי א"י, עופר	בקעת-הירדן
בז אדום	צפון השומרון
בז וכוס, תן, נמייה, דלק	מערב השומרון
צבי א"י	צפון ים
בז, בז אדום	קו התפר
4 גוזלי בז אדום, זוג פרחונים של בז מדברי ורחם בוגר.	הר חברון
שרקרק	ים-המלח

פיתוח:

נושא	בוצע
חניון פיראן תלכיד	בוצע חניון ע"פ תכנית, הוצבו 5 שולחנות, נבנתה פרגולה, שילוט הכוונה
אום ריחן	הושלמה דרך היקפית
מערת חריטון	הוקם מכלול כניסה, קירות תמך, חנייה, פרגולה
סרטבה	הוכנה תכנית רעיונית, התקיימו פגישות לקידום מימון
עין-פרת	הכשרת האתר לקליטת מבקרים. שיפור דרך הכניסה, הסדרת מגרש החנייה, הצבת מבנה קופה, הסדרת מחסומים, שילוט, השלמת מבנים, חיבור לתשתיות
עיינות-צוקים	תחילת הכשרת שביל בשמורה הסגורה, שילוט אתר ארכיאולוגי, הכנת תכנית לביטוח לאומי- נגישות נכים.
קומראן	החלפת מזגנים חדר הקרנה, שידרוג מחשב הקרנה

הסברה:

ניתנו 9 הרצאות בנושא צה"ל ושמירת צה"ל לחיילי צה"ל.

התקיימו 9 סיורים במדבר יהודה לחיילי צה"ל.

בדיקת תוכניות תשתית:

נבדקו 230 תוכניות תשתית.

מחוז הדרום

שנת 2003 במחוז דרום סבלה מהמצב הבטחוני הכללי אשר גרם למיעוט מבקרים והכנסות באתרים.

עלייה מתונה במספר המבקרים בשמורות ובגנים.

בשטחים הפתוחים יש פעילות ערה של מטיילים אשר רואים בדרום אזור בטוח לטיול וללינת שטח.

קיימת ירידה בתכניות הפיתוח לעומת שנים קודמות ועליה בפעילות צבא לאורך הגבולות.

קידום סטטוטורי – גנים ושמורות

הוכנו כ- 10 תכניות להצעות שמורות וגנים לאומיים חדשים או הרחבות שמורות וגנים. התכניות נמצאות בשלבים שונים בועדות התכנון, ביניהן:

תכניות שיקום מחצבות ושינוי ייעודן לשמורות טבע במכתש רמון.

תכניות משותפות לרט"ג ולקק"ל – פארק הלס באזור אופקים, מתחם בארי.

תכניות מפורטות בנחל הבשור להשלמת המסדרון האקולוגי והגנה על דרך ציר דרך הבשמים.

הרחבת גנים ושמורות בתל ערד, מצדה, חלוצה.

הוכרזה שמורת מדבר יהודה – כ- 600,000 דונם.

הוכרזה הרחבה לגן לאומי מצדה.

אושרה שמורת נחל אפעה.

אכיפה:

הושקע מאמץ רב באכיפת תקנות הגנים והשמורות על רכבי 4X4 באזורים עמוסי קהל, כגון בקעת צין מכתש רמון והאזורים שביניהם.

אכיפת תקנות הצייד בצפון ומערב הנגב ופיקוח מוגבר במדבר יהודה, נערכו מבצעי אכיפה בהם הופעלו פקחי המחוז ופקחים מתגברים.

מאמץ ניכר הושקע באכיפת תקנות הצייד על עובדים זרים בנגב המערבי ובכיכר סדום.

צייד ע"י כלבי סלוקי קיבל תאוצה רבה השנה והפך ל"ספורט" ע"י ציידים מהמגזר הבדואי, בעיקר הבלתי מורשים.

נפתחו 350 תיקי אכיפה במחוז בשנת 2003.

הדרכה והסברה

הושקע במחוז מאמץ רב ומוצלח בנושא הדרכה והסברה, הופקו סטיקרים חדשים, הוגדרו אוכלוסיות יעד לפעילות ההסברה.

התחומים המרכזיים להסברה היו: אוכלוסיית רכבי 4X4, טיפול בהגנה על אוכלוסיית הדורסים בכלל והנשרים בפרט, הדרכה באתרים קולטי קהל, כגון ממשית, אשכול, עבדת מצדה ועין גדי.

השנה התמקדנו בהעמקת הפעילות מול מגזר הבדואי.

פרויקט אמץ שמורה – שמורת החולות ובית הספר לילדי הבדואים ביר הדג', בתכנית שנתית בכיתות, יציאה לשמורה וטיולים באתרי הרשות בנגב.

צה"ל

הפעילות בשטחי יהודה שומרון ועזה משפיעה באופן מהותי גם על שטחי האימון בנגב. התחדד הצורך באימונים בהתרעה קצרה שמשמעותה תקופת תכנון ותאום האימון בלוח"ק קצר ביותר, מצב שהגביר את הצורך בפיקוח מוגבר.

נמשכת הדרכת קציני צה"ל בכל החיילות והמגזרים בנושאי שמירת טבע ומורשת כחלק בלתי נפרד מהכשרתם לקצונה, ההשתלמויות מועברות ע"י יח' ההדרכה מצפה רמון והפקחים בשטח.

חדירות מגבול מצרים הביאו את צה"ל להעמקת פעילותו באזור.

שמורת חולות עגור הסמוכה לגבול ניזוקה קשה ע"י יצירת סוללה למניעת מעבר רכבים ע"י טרקטורים של צה"ל.

פיתוח:

מצדה - השלמת פרויקט מצדה ומבואותיה, שיקום שטחים אכסניית הנוער, טיפול חזותי ושיקום עבודות בתחנה העליונה של הרכבל.

המשך העבודות בבמת ההר - שביל נכים, מעקות, אתר הפריצה ועוד.

תל באר שבע - הושלמו עבודות השימור והפיתוח והאתר יפתח ב-2004.

המשך עבודות השימור בשבטה, תל ערד וממשית.

תכנון לפיתוח פארק אשכול ודרך הבשור.

שמורת מצוק הצינים - בניית המבואה בבקעת צין.

ממשק שמורות

החל בהכנת תכנית ממשק לשיקום מדרון ע"ג .

הגדרתם של מישורי הלס ושמורות הספר כבעלי חשיבות עליונה בנגב הצפוני.

הכנת תכנית ממשק למדבר יהודה

מחקרים וסקרים

נמשכו ספירות הצבאים בנגב ובערבה, ספירות יעלים במכתש רמון, בקעת צין ומדבר יהודה.

בוצע סקר קינון דורסים במדבר יהודה - התוצאות מעידות על מצב דומה לזה שבראשית שנות ה-90.

נערכו מפקדי נשרים בכל הנגב כחלק מספירות ארציות.

נערך מפקד עופות מים.

כבל שנה התקיימה ספירת החוברות השנתית בנגב המערבי. סיום מחקר החוברות של מרכז הצפרות.

מחקר על גודל אוכלוסיית העורב האפור בנגב המערבי - התוצאות מעידות על הצורך באימוץ שיטת מחקר שונה מזו שנוסתה.

טיפול בנזקי חיות הבר לחקלאות

נמשך הדילול באוכלוסיית העורב האפור.

נמשך הסיוע לחקלאים בטיפול בנזקים מציפורי שיר, אנפיות בקר, בעיקר בנגב המערבי ויישובי חוף ים המלח.

נמשך הטיפול בנזקי דרבנים לחקלאות ובגינות נוי בכל הנגב.

מחוז אילת

יעדים בעדיפות מחוזית:

ים

שימור שונית האלמוגים ומפרץ אילת

פעילות הסדרה של שחיינים וצוללים בחוף הדרומי באילת.

מבצעי ניקיון תת-ימיים.

פעילות ממשק סדירה.

מעקב אחר ההשפעות של חוות הדגים על המפרץ.

פעילות עם מועדוני הצלילה באילת.

קידום פארק תת ימי בחוף הצפוני של אילת.

יבשה

פיתוח העיר אילת: מעקב אחר התפתחות העיר אילת והצרכים העתידיים שלה תוך נסיון למצוא פתרונות לבעיות שמירת טבע.

שימור ערבת עברונה: עבודה משותפת עם המועצה האזורית חבל אילות והמינהל לאתר אזורים המתאימים לחקלאות ובמקביל לאתר שטח גדול ככל הניתן ולהפכו שמורת טבע. שדה התעופה באר אורה – תמנע: ליווי התוכניות להקמת שדה התעופה. ומציאת פתרונות להולכת מי השטפונות ומעברי בע"ח.

חי בר יטבתה

פיתוח המקום תוך שימת דגש על ערכיות וטיפול מסור בבע"ח.

בטיחות וביטחון

דרכים, שילוט – שילוט כל אזור הרי אילת.

מחקרים וסקרים

ניטור עצי שיטה.

ניטור דקלי דום.

ניטור מי בארות בחי בר.

ספירות יעלים וצבאים.

לוחות התיישבות אלמוגים.

מחקר שועלי חולות.

מעקב אחר צבי השיטים וממשק טיפול בהוצאת טורפים.

מניעת נזקי חיות בר לחקלאות

טיפול בהגבלת אוכלוסיית התנים

טיפול בהגבלת אוכלוסיית עורבים חומי עורף ועורבים הודים

הדרכה

השתלמויות מחוזיות.

הסברה

בדגש על מפרץ אילת

עבודה מול הצבא מאופינת ביחסי עבודה טובים ושיתוף פעולה.

היחידה לפיקוח בשטחים הפתוחים-הסיירת הירוקה

מבנה ותפקיד:

הסיירת הירוקה הוקמה בשנת 1977 ומתפקדת כיום כיחידה במסגרת רשות הטבע והגנים, למטרת שמירה על קרקעות המדינה מפני פולשים ומסיגי גבול. ניהול הסיירת באמצעות ועדת מנכל"ים בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה וכן המשרדים החקלאות, איכות הסביבה, הפנים, המשפטים, הבטחון, האוצר, מנכ"ל ממ"י, מנכ"ל קק"ל, ומנכ"ל רט"ג. לסיירת מנהל, סגן ושלושה מרחבים, צפון, מרכז ודרום ולהם מנהל, סגן ושמונה פקחים. היחידה מתוקצבת על ידי משרד החקלאות, מנהל מקרקעי ישראל, הקרן הקיימת ומשרד הבטחון. דרך הפעולה כוללת איתור על ידי הפקח, ופינוי בפעולה משולבת של הפקח עם המרחב, הסיירת כולה, סיוע על ידי משטרת ישראל ואף צה"ל. רמת השילוב בהתאם לצורך.

נושאים עקריים לפי מרכיבי הועדה:

עבור מנהל מקרקעי ישראל מטופלות "פלישות טריות" על ידי איתור ופינוי, "פלישות ותיקות" על ידי תביעות משפטיות לפינוי וביצוע הוצאה לפועל, כרייה בלתי חוקית על ידי איתור ותפיסה. עבור משרד החקלאות מטפלת הסיירת בחוק ההתיישבות החקלאית על ידי איתור, הגשת תביעות ופינוי, ברעיית עדרים והסדרתה, ובמניעת העברת בעלי חיים מתחום יו"ש. עבור משרד הבטחון עוסקת הסיירת בפלישות אותן היא מאתרת ומפנה משטחי אש ומקרקעין צבאי. עבור קק"ל הטיפול הוא בפלישות על ידי איתור ופינוי מיערות ומשטחים הכלולים בתמ"א 22, והסדרת הרעייה ביערות קק"ל. למשרד הפנים מטפלת הסיירת במגבלות בנייה על ידי איתור ופינוי בנייה חדשה, ועבור רשות הטבע והגנים בסיוע לפיקוח ציד.

הפעילות בשנת הדו"ח:

הטיפול העיקרי הוא פינוי ממקרקעי המדינה, אך יש לכלול גם את הפעילות העניפה בועדות, בדיונים ובבתי המשפט בהם הסיירת הירוקה מביאה את נתוני השטח ואת הערכת תגובות השטח להחלטות כמו גם ההרתעה, המו"מ עם גורמים בשטח שבאמצעותם מונעים פלישות ואת ההשפעה הסביבתית של הפינויים.

6. סקירת עיקרי הפעולות המתוכננות לשנה הנוכחית;

מטרות

שימור, הגנה ושיקום המגוון הביולוגי, ערכי הטבע, המורשת והנוף האופייניים לישראל בגנים הלאומיים, בשמורות הטבע ובשטחים הפתוחים.

טיפול ופיתוח גנים לאומיים ושמורות טבע על היבטיהם התוכניים, חשיפתם, שימורם והכשרתם לקהל הרחב.

שמירת קרקעות המדינה.

הכשרה וטיפול מערך העובדים תוך גיבוש שייכות ותרבות ארגונית.

חתירה ליציבות כלכלית המבוססת על הכנסות עצמיות ועיגון תמיכה ממשלתית.

יעדים כלליים:

שיפור תדמית הרשות כלפי פנים וכלפי חוץ.

מיצוב תרבות ארגונית תוך חתירה להישגיות ומצוינות.

ייזום שינויי חקיקה במטרה להתאימם לייעוד ולמציאות המתהווה.

הגדרת מדדי ביצוע לכל תחומי הפעילות

המשך הטמעת החשיבה הכלכלית ליצירת מקורות תקציב נוספים והגברת ההכנסות מדמי כניסה ומהכנסות משלימות

יעדי שימור וממשק:

איתור שטחים ואכרזתם כגנים לאומיים ושמורות טבע לפי סדר עדיפויות.

השלמת תכניות שימור מיטביות שטחים פתוחים מחוץ לשמורות ולגנים וקידום מסגרות משותפות לניהולם.

קידום תוכניות ממשק לשמורות, גנים ולמיני צומח וחי.

שיקום ושיחזור בתי גידול לפי תכנית רב-שנתית.

שימור ושיחזור אתרי עתיקות בתחומי הגנים והשמורות

קידום מחקרים וסקרים הנוגעים לבעיות שמירת טבע ומורשת לפי תכנית רב שנתית.

מימוש מדיניות משק המים של הרשות והסדרת נושא ההקצאות.

כריתה יישום ותחזוקה של אמנות לשיתופי פעולה עם גורמים משיקים.
השתתפות במאמץ העולמי להגנה על המגוון הביולוגי.
טיפול בבעיות הסובב הימי והחופי.

יעדי הפיקוח ואכיפת החוק:

הגנה על מקרקעי הרשות הגנים והשמורות המוכרזים והמאושרים.
הגנת חיית הבר וערכי הטבע המוגנים באשר הם והגנת ערכי המורשת בתחומי גנים
ושמורות.

השתתפות במאמץ העולמי להגנת מינים בסכנת הכחדה.
הגברת הביטחון והבטיחות לעובד ולמבקר בגנים ובשמורות.

יעדי הפיתוח והטיפול:

הכשרת אתרים חדשים לקליטת קהל .
שדרוג אתרים קולטי קהל קיימים וטיפולם.
התייעלות באחזקת אתרים.

יעדי הפעילות הכלכלית של הרשות:

גיבוש ויישום התפיסה האסטרטגית של הפעילות הכלכלית ברשות
פיתוח מיזמים ומוקדי עניין ערכיים באתרי הרשות.
טיוב הניהול הכלכלי ברשות.
המשך התייעלות הכוללת הגברת הכנסות מדמי כניסה ומהכנסות משלימות.
המשך תהליך הטמעת החשיבה הכלכלית בשאיפה לעצמאות כלכלית.
הפעלת עצמית של מיזמי הרשות על בסיס כדאיות כלכלית.
שיפור השירות למבקר ככלי להגברת ההכנסות .
בניית מערך גיוס משאבים כזרוע כלכלית מהותית.

יעדי החינוך, ההסברה ומודעות הציבור:

חיזוק מערך מרכזי ההדרכה.
הרחבת מסגרות "אתר - קהילה".
הידוק הקשר עם מערכת החינוך.
טיפול הקשר עם בני הנוער והצבא.
גיבוש תכניות הסברה לציבור.
הקמה וטיפול שדולה ירוקה.

יעדי משאבי אנוש:

טיפול העובד הכשרתו וקידומו.
כריתת הסכם העבודה הקיבוצי ומימושו.
פיתוח שדרת הניהול ברשות.
מיצוב תקן הבסיס.

7. תקציב הרשות הציבורית בשנה החולפת;

תקציב שנת 2003 נבנה בעצה אחת עם נציגי האוצר. מאחר והרשות נתונה החל משנת 2000 לירידה בהיקפי המבקרים באתריה, נאמד גרעון התקציב לשנת 2003 על סך של 60 מליון ₪.

חוסר תקציבי זה מומן מסיוע תקציבי מיוחד בסך של 50 מליון ₪ ממשרדי ממשלה רלוונטיים, ותוכנית חסכון והתייעלות הרשות בסך של 10 מליון ₪ במסגרת תוכנית חסכון זו התייעלה הרשות בנושאי שכר (אי איוש משרות מתפנות, ניהול אחוד, מכסת שעות), קיצוץ תפעולי (תוכניות עבודה, מכסות טלפוניה ודלק, והוצאות תפעוליות), והגברת הכנסות.

את שנת 2003 צפויה הרשות לסיים ללא גרעון תקציבי.

להלן פירוט הצעת התקציב לשנת 2003 :

מקורות תקציב שנת 2003 :

תקציב מעודכן ספט 2003	הצעת תקציב לשנת 2003	1. הכנסות הרשות
		1.1 תקציב רגיל
49,268	44,401	1.1.1 תקבולים מאתרים
17,642	17,642	1.1.2 תקציב ממשלתי
3,632	4,165	1.1.3 הכנסות שונות: מכירת רכבים, תקורה, פחת
3,254	2,800	1.1.4 אגרות ציד והיתרים
3,240	2,864	1.1.5 פקוח ערכי טבע
55,000	60,000	1.1.6 תקציב ממשלתי מיוחד
132,036	131,872	1.1 סה"כ תקציב רגיל
		1.2 תקציב תכנון שמור ופתוח
9,943	9,943	1.2.1 תקציב ממשלתי
984	1,125	1.2.2 תקציב מיועד משאבי מים
25,000	31,520	1.2.3 תקציב פתוח במימון חיצוני
35,927	42,588	1.2 סה"כ תקציב פתוח
		1.3 תקציבים מיוחדים
3,473	3,473	1.3.1 הכנסות יו"ש
12,511	12,511	1.3.2 הכנסות סיירת ירוקה
4,704	4,704	1.3.3 הכנסות איכה"ס
3,490	3,490	1.3.4 הכנסות מחקרים
24,178	24,178	1.3 סה"כ הכנסות תקציבים מיוחדים
192,141	198,638	1 סה"כ הכנסות

8. שימושי תקציב 2003 :

2. הוצאות הרשות	הצעת תקציב לשנת 2003	תקציב מעודכן ספט 2003
2.1 תקציב רגיל		
2.1.1 הוצ' אחזקת אתרים שכר	43,583	43,601
2.1.2 הוצ' אחזקת אתרים תפעול	13,485	13,027
2.1.3 הוצ' פקוח מחוזות שכר	15,903	15,314
2.1.4 הוצ' פקוח מחוזות תפעול	12,615	15,098
2.1.5 הוצ' ארגוניות שכר	23,777	23,037
2.1.6 הוצ' ארגוניות תפעול	11,667	14,056
2.1.7 תוכניות עבודה ואחרות	6,686	6,556
2.1.8 יעודה רזרבה שווק רכב	5,000	3,000
2.1 סה"כ תקציב רגיל	132,715	133,689
2.2 תקציב תכנון שמור פתוח		
2.2.1 הוצאות שימור ופתוח	9,100	8,290
2.2.2 הוצאות מיועדות משאבי מים	1,125	984
2.2.3 הוצ' פתוח במימון חיצוני	31,520	25,000
2.2 סה"כ פיתוח	41,745	34,274
2.3 תקציבים מיוחדים		
2.3.1 הוצאות יו"ש	3,473	3,473
2.3.2 הוצאות סיירת ירוקה	12,511	12,511
2.3.3 הוצאות איכה"ס	4,704	4,704
2.3.4 הוצאות מחקרים	3,490	3,490
2.3 סה"כ הוצאות תקציבים מיוחדים	24,178	24,178
סה"כ הוצאות	198,638	192,141

9. תקציב הרשות הציבורית לשנה הנוכחית

הנחות יסוד ודברי הסבר לבניית הצעת תקציב שנת 2004 :

9.1 מקורות:

תקציב ממשלתי אשר אושר לשנת 2004, נבנה על סמך תקציב שנה קודמת הכוללת קיצוץ רוחבי, ובנוסף תוספת תקציבית של 26 מליון ₪ הגדלת בסיס תקציב הרשות.

תקציב ממשלתי מיוחד לצורך כיסוי גרעון תקציבי בסך של 20.5 מליון ש"ח אשר ניתן מאיגום כספי משרדי ממשלה שונים

תקבולים מאתרים- חושבו על פי נתוני המבקרים של שנת 2003 בתוספת גידול של 10% בגין מבקרים ישראלים ותיירים ובתוספת תקבולים חזויים מהשקעות פיתוח מייזים כלכליים.

הכנסות שונות: מכירת רכבים, תקורה, פחת..

אגרות צייד- בהתאם לצפי התקבולים .

פיקוח ערכי טבע- עודכן התקציב בהתאם להתקשרויות חזויות.

9.2 השימושים :

התקציב עודכן בהתאם למקדמי ההתייקרות אשר נמסרו מהאוצר לשנת 2004 : מקדם ההתייקרות לשכר הנו 0% , מאחר ופילוח השימושים של הרשות מתייקר בשיעור שונה ממקדם הקניות הצפוי (0%) עודכן תקציב הקניות בהתאם לשימושים רלוונטיים.

תוכניות עבודה ופיתוח – על סמך בסיס (מקוצץ ב- 50%) של שנת 2003 .

פתיחת אתרים- לשנת 2004 מתוכננים פתיחת שלושה אתרים נוספים : דור הבונים, הרי אילת, ומג'רסה. התקבולים וההוצאות בגין פתיחתן הוספה בצד המקורות והשימושים.

זרבה- בסך של 3 מליון ש"ח נלקחה לצורך שווק – 1 מליון ש"ח, והפרשה ליעודה לרכישת רכבים 2 מליון ש"ח.

תוכנית חסכון והתייעלות, לצורך כיסוי גרעון הרשות הוכנה על ידי הרשות תוכנית לחסכון התייעלות והגברת הכנסות בסך של כ- 15 מליון ש"ח.

תקציב הרשות לשנת 2004 נבנה על סמך ההנחות אשר פורטו לעיל, ואינו צפוי להיות בגרעון.

10. רשימת פרסומים בשנה החולפת;

עברית:

דולב, ע., פרבולוצקי, א. 2003. הספר האדום, מינים בסכנת הכחדה בישראל, רשימת המינים בסיכון – חולייתנים. רשות הטבע והגנים והחברה להגנת הטבע, 304 ע'.

פרנקנברג, א. (עורך) 2003. דו"ח רשות הטבע והגנים לשנת 2002. רט"ג, ירושלים 63 ע'.

אנגלית

Nemtzov, Simon and Linda Olsvig-Whittaker (2003) The Use of Netting over Fishponds in Israel as a Hazard to Waterbirds. (in press, Waterbirds)

Volis, S. L. Olsvig-Whittaker, Y. Anikster, S. Mendlinger (2004) Separating a spatial component in the genetic-environmental relationship under similar scales` of environmental heterogeneity and seed dispersal (American Naturalist 163(2):312-327.)

11. מקומות והמועדים שבהם ניתן לעיין בהנחיות המינהליות הכתובות שלפיהן פועלת הרשות הציבורית כאמור בסעיף 6 לחוק;

מטה רשות הטבע והגנים, חטיבת המנהל והכספים, עפ"י תאום מראש.

12. תיאור ומטרות של מאגרי המידע של הרשות הציבורית, הרשומים לפי חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א 1981;

מאגר מידע מספר 100672 - קובץ רישוי ציד לרישיונות ציד והיתרי ציד מיוחדים והיתרי סחר יבוא וייצוא של חיות בר.

מאגר מידע מספר 100673 - קובץ רישום עבירות לפי חיקוקי טבע ומורשת והרשעות שניתנו על ידי בתי משפט.

מטרת שניהם לשימוש תובעים מורשים ולהצגה לבתי משפט בהרשעות קודמות במסגרת ניהול תביעות פליליות לפי החוק.

13. קרנות ומלגות שבמימון הרשות הציבורית;

סקרים ומחקרים בשנת 2003

נושא	חוקר/ים	מקור מימון
דינמיקה של אוכלוסיות החוגלות בארץ והגורמים המשפיעים על ירידתן	ראובת ניצן (תלמידה לתואר שלישי) פרופ' עמוס ער פרופ' י. יום-טוב	רשות + תרומות
אומדן גודל אוכלוסיות הנמרים במדבר יהודה	ד"ר אלי גפן	רשות
מוקד הצלה - לבנון הירקון	ד"ר מנחם גורן	רשות / איכות הסביבה
הביולוגיה והדמוגרפיה של זאבים בגולן ובגליל המזרחי	ד"ר דיוויד זלץ אלון רייכמן	רשות
מעקב אחרי ממשק הקורמורן הגמד	דוד גלזנר + קובי מרום	רשות
תחזית ההפצה של אוכלוסיית היחמורים בנחל כזיב	ד"ר דיוויד זלץ פרופ' תמר דיין שירלי בר-דוד	רשות + אוניברסיטה
דפוסי שימוש במרחב של ראמים בנגב	ד"ר דיוויד זלץ ניר מעוז (תלמיד לתואר שני)	רשות + אוניברסיטה
סקר דו-חיים ובריכות חורף	ד"ר שריג גפני פרופ' אביטל גזית	רשות
סקרי דגים במים יבשתיים	ד"ר מנחם גורן	רשות
מחקר, ניטור וממשק במפרץ אילת - פרויקט "פארק השלום"	צוות חוקרי המכון הבינאוניברסיטאי באילת, חקר ימים ואגמים, רט"ג	MERC
הביולוגיה של החובארות בנגב המערבי	אוהד הצופה/ דן אלון/ דר' דיוויד זלץ	חלה"ט/ רשות
סקר חרקים- גולן, חרמון	דר' אמנון פריידברג	רשות
תחנת ניטור לטווח ארוך בעדולם	אונ' בן גוריון, מחוז המרכז, חט' המדע	חיצוני + רשות
אירוס נצרתי	דר' יוחאי כרמל	רשות

14. תמיכות שנתנה הרשות הציבורית למוסדות ציבור בשנה החולפת, לרבות פירוט שמותיהם של המוסדות והיקף התמיכה שניתן לכל אחד מהם;

לא ניתנו תמיכות למוסדות ציבור בשנת הדו"ח.

15. רשימת החוקים שהשר ממונה על ביצועם;

חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח 1998 - ותקנותיו, החוק להגנת חיית הבר, תשט"ו 1955 - ותקנותיו.

16. דיווח הממונה על הפעלת החוק

הכנת דוח הפעילות השנתי של הרשות.

טיפול בבקשות במסגרת חוק חופש המידע.

בשנת 2003 התקבלו 31 בקשות למידע לפי החוק, וכולן נענו.